

BIRŽŲ SENOJO MIESTO VIETOS (3219) IR BIRŽŲ MIESTO ISTORINĖS DALIES (17073)

MALŪNO, KLUONO, RAMIOSIOS, ATGIMIMO, LATVYGALOS, J.BILIŪNO, J.BASANAČIAUS, KILUČIŲ,
VYTAUTO, VILNIAUS, KARAIMŲ, ROTUŠĖS IR ŽEMAITĖS GATVIŲ

ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ IR ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ

2011 M. ATASKAITA

ROMA SONGAILAITĖ

Leidimai

2011 -05-04 Nr.53

2011-09-22 Nr. 241

2011 m.

Kultūros paveldo centro Paveldosaugos bibliotekos Dokumentų fondai
Fondo Nr. <u>139</u>
Apyrašo Nr. <u>2153</u>
Apsk. Vien. Nr. _____

TURINYS

ĮVADAS	
ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI.....	2
MALŪNO G. (šurfai 1-8,15-16,23-24, 38, 43-46).....	2
LATVYGALOS G. (šurfai (9-14,32-36).....	13
KLUONO G. (šurfai 37).....	19
ATGIMIMO G.(šurfai 17).....	20
RAMIOJI G. (18-22,29).....	21
J.BILIŪNO G. (32-33).....	24
KILUČIŲ, J.BASANA VIČIAUS G.....	26
KILUČIŲ G.(šurfai 25-28).....	27
J.BASANA VIČIAUS G.(šurfai 51).....	29
ROTUŠĖS G.2 TERITORIJA(šurfai 39-42).....	30
ROTUŠĖS IR LIGONINĖS G.SANKRYŽA (šurfai 47-50).....	35
VILNIAUS G. (šurfai 58-68).....	39
KARAIMŲ G.....	49
IŠVADOS.....	52
BRĖŽINIŲ SĄRAŠAS.....	56
BRĖŽINIAI.....	58
SITUACIJOS PLANŲ SĄRAŠAS.....	87
SITUACIJOS PLANAI.....	88
NUOTRAUKOS.....	96
ŠURFŲ RADINIŲ SĄRAŠAS.....	141
KARAIMŲ G. RADINIŲ SĄRAŠAS.....	171
PRIEDAI	
ŠURFŲ RADINIŲ ILIUSTRACIJOS.....	193
KARAIMŲ G.RADINIŲ ILIUSTRACIJOS.....	192
RADINIŲ PERDAVIMO AKTO KOPIJA.....	202
DR. L.DAUGNOROS TYRIMŲ IŠVADOS.....	203
ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PRORAMOS KOPIJA.....	204
ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ KARAIMŲ G. PROGRAMOS KOPIJA.....	207
ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ LEIDIMO NR.53 KOPIJA.....	210
ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ KARAIMŲ G. LEIDIMO NR.241 KOPIJA.....	211

IVADAS

2011 m. Biržuose buvo įgyvendinamas projektas „Vandentiekio ir nuotekų tinklų plėtra ir renovacija Biržų mieste“. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai (archeologė Roma Songailaitė (leidimas Nr.53, išduotas 2011 05 04, pagal patvirtintą žvalgomųjų archeologinių tyrimų programą 2011 04 04 Nr.53) buvo vykdomi Biržų senojo miesto vietos (3219) ir Biržų miesto istorinėje dalyje (kodas 17073) (Malūno g., Kluono g., Ramioji g., Atgimimo g., Latvygalos g., J.Biliūno g., J. Basanavičiaus g., Kilučių g., Vilniaus g., Karaimų g., Rotušės g.). Darbus vykdė UAB „Gerbusta“. Po žvalgomųjų archeologinių tyrimų Karaimų g. buvo atlikti archeologiniai tyrimai (leidimas Nr.241, išduotas 2012-09-22, pagal patvirtintą 2012-09-19 tyrimų programą).

Biržų senojo miesto vieta (unikalus kodas 3219) į saugomų objektų sąrašą įrašytas 1969 m. Per daugelį metų Biržų kultūrinis sluoksnis buvo tiriamas, mieste vykdant žemės judinimo darbus. Archeologinių ir žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Biržų senamiestyje tirtas kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI a. – XX a. Iš archeologinių tyrimų žinoma, kad sluoksnio storis nuo 0,2 m iki 3,0 m.

2011 m. Biržų senojo miesto (3219) ir istorinėje miesto vietoje (17073) atsižvelgiant į turimus istorinius, kartografinius, archeologinius duomenis bei numatomus vykdyti didelės apimties žemės judinimo darbus, žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo vykdomi pagal suderintą rangovų darbų grafiką ir patvirtintą žvalgomųjų archeologinių tyrimų programą. Darbų eiliškumas buvo labai svarbus, nes trasos suprojektuotos gatvių važiuojamojoje dalyje, kurių atkarpos buvo uždaromos ribotam laikui.

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo vykdomi keliais etapais: gegužės–liepos mėn. buvo dirbama miesto šiaurinėje ir šiaurės rytinėje dalyje, tai būtų gatvės ir : Malūno (apie 1125 m), Kluono (107 m), Ramioji (306 m), Atgimimo (apie 60 m), Latvygalos (414 m), J.Biliūno (160 m), Kilučių (291 m), J.Basanavičiaus (171 m). Rugsėjo–rugsėjo mėn. Vilniaus g. (403 m), Karaimų g. (83 m). Bendras trasų ilgis 3120 m. Iširtas

Spalio mėn. buvo renovuojami tinklai Vytauto g. (apie 800 m) ir Rotušės g. (295 m). Šiose gatvėse senų šulinėlių vietose buvo statomi nauji, jau perkastose vietose. Nauji vamzdžiai tarp šulinių buvo klojami prastūmimo būdu, todėl archeologinių žvalgymų metu nelabai buvo ką žvalgyti.

Ataskaitoje šurfai aprašomi ne eilės tvarka, o pagal gatves. Kadangi tyrimai gatvėse buvo vykdomi etapais, šurfai numeruoti eilės tvarka, kas atspindi fotofiksacijoje, todėl šurfų, brėžinių bei nuotraukų numeracija yra išsklaidyta.

2011 m. žvalgomųjų archeologinių ir archeologinių tyrimų metu ištirtas bendras 350 m² plotas. Fiksuoti šurfų sienelių pjūviai (100 brėžinių), atlikta fotofiksacija (128 fotonuotraukos). Brėžiniai ir fotonuotraukos ataskaitos autorės. Sudaryti du radinių sąrašai: rasti žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu (467) ir archeologinių tyrimų metu (311). Ataskaitoje įdėti 8 situacijos planai, radinių iliustracijos. Radiniai su ataskaita perduoti BKMS.

ŽVALGOMŪJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APRAŠYMAS

MALŪNO GATVĖ

(ŠURFAI Nr. 1-8, 15-16, 23-24, 43-43, *situacijos planai Nr. 1,3,4,5*)

Malūno g. suprojektuotos trasos ilgis apie 1125 m. Joje buvo statomos 2 siurblinės (Nr.1 ir Nr.2). Žvalgomieji tyrimai buvo vykdomi keliais etapais. Gegužės mėn. pradžioje prieš darbų pradžią žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo atlikti Malūno g. šiaurinėje pusėje, prie siurblinės Nr. 1 bei atkarpoje tarp šulinių NŠ31 bei NŠ22. Šioje atkarpoje iškasti šurfai Nr.1-8, 38 (*nuotr.Nr. 1-9, 42-43*) ir ištirtas 25 m² plotas.

Liepos mėn. žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo vykdomi Malūno gatvėje, prie siurblinės Nr. 2 (Malūno ir Atgimimo g. sankryža). Jos teritorijoje buvo iškasti šurfai Nr.15-16 (*nuotr.Nr.17-18*) . Ištirtas 4,5 m² plotas.

Į P pusę nuo Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos (nuo siurblinės Nr. 2) link J.Basanavičiaus g., Malūno g. rytinėje pusėje suprojektuotų savitakinės nuotekų bei spaudiminės nuotekų linijų trasoje buvo kasami šurfai Nr.23-24 (šuliniai NŠ 117, PH15, NŠ 116, PH16) ir šurfai 43-46 (NŠ118, NŠ110, NŠ108, NŠ106) (žr. situacijos planą). Ištirtas 17,5 m² plotas. Viso Malūno gatvėje ištirtas 47 m² plotas.

ŠURFAS NR. 1

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 1, nuotr. Nr. 1-3)

Šurfas Nr. 1 buvo iškastas būsimos siurblinės Nr.1 teritorijoje, suprojektuotos tarp Malūno g. šiaurinės pusės ir Širvėnos ežero pietinės pakrantės, prie tilto į Astravą, būsimos šulinio NŠ33 vietoje. Nuo automobilių stovėjimo aikštelės V pusės iki šurfo P kampo atstumas 10,5 m, nuo šurfo P kampo iki Jaunimo g.35 sklypo Š ribos – 17 m. Šurfas 1,7 x 1,5 m dydžio, kampais orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija PV-ŠR kryptimi, raidžių (A-B) numeracija ŠV-PR kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietrytinė sienelė (*brėž.Nr.1*).

Paviršius nelygus, paviršiaus aukštis ties pietine sienele H_{abs} 52,70 m, ties šiauriniu kampu H_{abs} 52,50 m. Nuėmus velėną, dengėsi supiltinis XX a. sluoksnis su statybinėmis griuvenomis, susidaręs tvarkant pakrantės teritoriją. 0,25 m gylyje (H_{abs} 52,45 m) prasideda pilkžemio sluoksnis apie 0,15 m storio. Molio sluoksnis su žvyro ir smėlio tarpais prasideda 0,4 m gylyje (H_{abs} 52,30 m). Šurfas kastas iki 0,8 m gylio (H_{abs} 51,90 m). Kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

ŠURFAS NR. 2

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 2, nuotr. Nr. 3)

Šurfas Nr. 2 (šulinio NŠ36 plotas) buvo iškastas būsimos siurblinės Nr.1 vietoje, suprojektuotos tarp Malūno g. šiaurinės pusės ir Širvėnos ežero pietinės pakrantės, prie tilto į Astravą. Nuo šurfo Nr.1 V kampo iki šurfo Nr. 2 šiaurinio kampo atstumas 9,5 m, nuo P kampo iki sklypo Malūno g. 43 -13,5 m. Šurfas 1,5 x 1,5 m dydžio, kampais orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija PV-ŠR kryptimi, raidžių (A-B) numeracija ŠV-PR kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietrytinė sienelė (*brėž.Nr.2*).

Šurfo paviršius lygus, aukštis H_{abs} 52,80 m. Po velėnos sluoksniu dengėsi supiltas molio sluoksnis bei juodžemis. 0,25 m gylyje (H_{abs} 52,55 m) dengėsi vientisas riebaus, rudo molio sluoksnis. Nukasus jo apie 0,4 m storio sluoksnį, pradėjo skverbtis vanduo. Šurfo gylis 0,7 m (H_{abs} 52,10). Šurfo aplinkoje daug medžių, todėl šurfe kasant molio sluoksnį, daug medžių šaknų, nuo kurių molyje išryškėjo tamsios žemės intarpai. Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

Būsimos siurblinės teritorijoje paklotas ryšių kabelis, kuris praėjo šurfų pietine puse. Prieš keliolika metų ši teritorija buvo apsemiama ežero vandens. Tik prieš keletą metų sutvarkius

tiltą per Astravą, įrengiant automobilių stovėjimo aikštelę teritorija buvo sukelta supiltiniu sluoksniu ir sutvarkyta.

ŠURFAS NR. 3

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 3, nuotr. Nr. 4)

Šurfas Nr. 3 (šulinių NŠ30, PH3 teritorija) buvo iškastas ties Ramiąja gatve, Malūno g. šiauriniame pakraštyje, 34 m į V pusę nuo šurfo Nr.2. Šurfas 1,5 x 1,5 m dydžio, sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija V-R kryptimi, raidžių (A-B) numeracija Š-P kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietinė sienelė (*brėž.Nr.3*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,50. Paviršius sukeltas supiltine žeme, lygus, apaugęs daugiamete žole.

Nuėmus velėną ir supilto juodžemio sluoksnį, 0,2 m gylyje (H_{abs} 52,30 m), dengėsi pilkžemis, kurio paviršius perpintas žolės bei augusių krūmų šaknų. Pilkžemio storis iki 0,3 m. 0,45-0,5 m gylyje (H_{abs} 52,05 m) dengėsi molio sluoksnis, o ties šiaurine sienele jūrinis smėlis. Šurfo gylis 0,65 m (H_{abs} 51,85 m). Šurfe tarp pilkžemio sluoksnio radinių neaptikta, šurfe kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR.4

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 4, nuotr. Nr5-6)

Šurfas Nr. 4 buvo iškastas apie 46 m ilgio trasos atkarpoje tarp suprojektuotų šulinių (šulinių NŠ30, PH3 ir NŠ28, PH 4). Šurfas kastas Malūno g. šiaurinėje pusėje, apie 2 m į Š nuo kelkraščio, 33 metre į V pusę nuo šurfo Nr.3. Šurfas 1,5 x 1,5 m dydžio, sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija V-R kryptimi, raidžių (A-B) numeracija Š-P kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietinė sienelė (*brėž.Nr.4*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,50. Paviršius lygus, apaugęs daugiamete žole, šalia auga obelys.

Nuėmus velėną ir supilto molio sluoksnį, 0,2 m gylyje (H_{abs} 52,30 m) dengėsi supiltinis pilkos spalvos žemės sluoksnis permaišytas su smėliu. Sluoksnio storis iki 0,2 m storio. 0,4 m gylyje (H_{abs} 52,10 m) prasidėjo pilkžemio sluoksnis 0,2-0,3 m storio. Šurfo V kampe fiksuotas perkasimas, buvusi duobė, į kurią buvo suverstos XX a. II pusės šiukšlės bei perdegusios anglys. 0,60-0,65 m gylyje (H_{abs} 51,85 m) prasideda nejudinto molžemio sluoksnis. Šurfo gylis 0,9 m (H_{abs} 51,60 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR. 5

(*situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 5, nuotr. Nr. 6*)

Šurfas Nr.5 (šulinių NŠ28, PH4 teritorija) buvo iškastas ties Malūno g. posūkiu, šiaurinėje pusėje, 19 metre į V pusę nuo šurfo Nr.4. Nuo šurfo P kampo iki Malūno g. 23 ŠV sklypo ribos atstumas 19,5 m. Kadangi šuliniai turėjo būti statomi jau kelio zonoje, tai šurfas buvo kasamas nuo posūkio apie 2 m į Š pusę. Šurfas 1,5 x 1,5 m dydžio, kampais orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija PV-ŠR kryptimi, raidžių (A-B) numeracija ŠV-PR kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietrytinė sienelė (*brėž.Nr.5*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 51,60. Paviršius nužemėja į ŠV pusę, link ežero, teritorija apaugusi daugiamete žole.

Nuėmus nuo šurfo paviršiaus velėną, dengėsi tamsi supiltinė žemė su XX a. šiukšlėmis. 0,2 m gylyje (H_{abs} 51,40 m) prasideda pilka molinga žemė su dumblu. Tarp šio sluoksnio šurfe atsidengė storos šalia augančio seno gluoksnio šaknys ir pradėjo skverbtis vanduo. Šurfas buvo gilinamas ties PR sienelė. 0,75 m gylyje (H_{abs} 50,85 m) dengėsi dumblo sluoksnis iki 0,25 m storio. Įžemis, balto smėlio sluoksnis, prasideda 0,95-1,0 m gylyje (H_{abs} 50,70 m). Šurfas ties pR sienute buvo gilinamas iki 1,0-1,05 m gylio (H_{abs} 50,55 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta. Vieta dar XX a. pab. buvo užliejama.

ŠURFAS NR. 6

(*situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 6, nuotr. Nr. 7, rad. Nr.1*)

Šurfas Nr.6 (šulinių NŠ26, NŠ 27 teritorija) buvo iškastas ties Malūno g. pabaigoje, R pusėje, įvadams į Malūno g.23 ir 44 bei 46 namus. Kadangi šulinys buvo suprojektuotas ant įvažiavimo keliuko į Malūno g.46, tai šulinio NŠ 26, šiaurinėje pusėje, žalioje vejoje buvo kasamas šurfas. Nuo šurfo ŠV kampo iki šurfo Nr. 5 R kampo (per Malūno g.) atstumas 23 m, nuo sklypo (Malūno g. 44)Š ribos į P pusę atstumas iki šurfo 10,5 m. Šurfas kastas žalioje zonoje, prie gyvatvorės.

Šurfas 1 x 2 m dydžio, sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija Š-P kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.6*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,50 m.

Nuėmus velėnos ir supiltinės žemės sluoksnį, 0,2 m gylyje (H_{abs} 52,30 m), dengėsi supilto molio sluoksnelis iki 0,1 m storio. 0,3 m gylyje (H_{abs} 52,20 m) supiltinis tamsaus juodžemio sluoksnis. Jame rasta akmeninė grindų plytelė (*rad. Nr.1*). 0,5 m gylyje (H_{abs} 52,00 m) prasideda pilkžemio sluoksnis iki 0,30 m gylio.). Nejudintas molio sluoksnis, įžemis, prasideda 0,70-0,8 m

gylyje (H_{abs} 51,80 m). Šurfo gylis 0,9 m (H_{abs} 51,40 m). Šurfe kultūrinio sluoksnio neaptikta. Tarp supiltinės žemės rasta akmeninė grindų plytelė pateko atsitiktinai.

ŠURFAS NR. 7

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 7, nuotr. Nr8)

Šurfas Nr.7 (šulinio NŠ24 teritorija) buvo iškastas Malūno g. (sklypo Nr.19 rytinėje pusėje), ties 42 namu, įvadams į šulinius (NŠ 24 ir NŠ 23). Šurfas kastas Sklypo nr.19 viduje, nes kur suprojektuotas šulinys (NŠ 24), paklotas dujotiekis ir ryšiai. (Darbų metu, šulinio vieta buvo pakeista). Šurfo Nr.7 nuo šurfo Nr. 6 P sienelės nutolęs 46 m, šurfo R sienelė nuo sklypo R ribos nutolusi 0,5 m, nuo sklypo Š kampo 3 m.

Šurfas 1 x 2 m dydžio, sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija Š-P kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.7*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,50 m.

Nuėmus velėną, dengėsi nuo seno dirbamos žemės sluoksnis, gausiai perpintas netoliese augančios šimtametės liepos. Sluoksnio storis iki 0,25 m. 0,3 m gylyje (H_{abs} 53,20 m) prasideda pilkžemio sluoksnis. Nejudintas molio sluoksnis, įžemis, pasiektas 0,6-0,65 m gylyje (H_{abs} 52,85 m). Šurfo gylis 0,8 m (H_{abs} 52,70 m).

Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

ŠURFAS NR. 8

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 8, nuotr. Nr. 9)

Šurfas Nr.8 buvo iškastas šulinių NŠ28, PH4 gretimybėje, arčiau Širvėnos ežero, 7 m nuo šurfo Nr.5 R kampo ir 12 m nuo šurfo Nr. 4 V kampo. Kadangi šioje teritorijoje nėra vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, tai buvo įdomu patikrinti plačiau teritoriją, kur turėjo būti vykdomi didelės apimties žemės darbai. Juolab, kad istoriniai duomenys teigė, kad XIX a. pab. – XX a. pr. Tiškevičiai buvo įrengę pasivaikčiojimo taką („promenadinį“) apie ežerą.

Šurfas buvo pamatuotas 2 m V-R kryptimi (raidžių numeracija) ir 3 m Š –P kryptimi skaičių (1-3) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuotas rasto grindinio paviršius (*brėž.Nr.8*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 51,60 m. Nuėmus paviršiuje velėnos sluoksnį, šiaurinėje pusėje kv. 1-2 A-C dengėsi užpiltas žvyro sluoksnis, o pietinėje pusėje kv. 3 A-B asfalto sluoksnis. Nuėmus asfaltą ir nukasus žvyro sluoksnį, 0,3 m gylyje

(H_{abs} 51,30 m) atidengtas grindinio paviršius. Tako plotis 1,2 m, paviršius nelygus, kraštuose sudėti didesni akmenys (25 x 30 x 15 cm), su nuolydžiu į vidinę pusę. Viduryje takas klotas iš skaldytų lauko akmenų (20 x 18 x 15 cm), akmenys sudėti nelygiai. Takas orientuotas Š-P kryptimi. Į Š pusę tęsiasi link ežero, o į P pusę tęsiasi į Malūno g. Prasiplatinus ties kv. 1B į R pusės, dengėsi supiltinės žemės sluoksnis.

Tako tęsinys P pusėje ties Malūno g. buvo ieškomas vėliau, jau vykstant statybos darbams, uždarius Malūno g. Jis bus aprašytas šurfe Nr.38.

ŠURFAS NR. 15

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 15, nuotr. Nr.17)

Šurfas Nr.15 (šulinio NŠ130 teritorija) buvo iškastas Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos V pusėje, suprojektuotos siurblynės Nr.2 teritorijoje. Nuo šurfo Nr.15 R sienelės iki Malūno g. PV pakraščio atstumas 8,8 m. Nuo šurfo PR kampo iki šurfo Nr. 16 ŠV kampo -5 m. Šurfo dydis 1,5 x 1,5 m. Sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija V-R, raidžių (A-B) numeracija Š-P kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (*brėž.Nr.15*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 51,60 m.

Šurfo aplinka nelygi, apaugusi žole. Teritorija tik sovietmečiu, įrengiant kelią, buvo sukelta, nes į V pusę apie 10 m yra Apaščios upės kilpa, ir ši žema vieta visada buvo užliejama ir todėl buvo pilamos statybinės šiukšlės.

Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi apie 0,6 m storio supiltinės žemės sluoksnis su statybinėmis bei buitinėmis šiukšlėmis. 0,6 m gylyje (H_{abs} 51,00 m) prasidėjo dumblo sluoksnis, kuriame buvo sudegusios medienos. Sluoksnio iki 0,15 m storio. Pilkas smėlio sluoksnis, įžemis, pasiektas 0,75 m gylyje (H_{abs} 50,95 m). Šurfo gylis 0,9 m (H_{abs} 50,60 m).

Šurfe ankstyvo kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

ŠURFAS NR. 16

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 16, nuotr. Nr.18, rad. Nr. 2-11)

Šurfas Nr.16 (šulinio NŠ131 teritorija) buvo iškastas Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos V pusėje, suprojektuotos siurblynės Nr.2 teritorijoje. Nuo šurfo Nr.16 R sienelės iki Malūno g. PV pakraščio atstumas apie 4 m. Nuo šurfo ŠV kampo iki šurfo Nr. 15 PR kampo -5 m. Šurfo dydis 1,5 x 1,5 m. Sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfe skaičių (1-2) numeracija V-R,

raidžių (A-B) numeracija Š-P kryptimi. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (brėž.Nr.16). Paviršiaus aukštis H_{abs} 51,40 m.

Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi supiltiniai sluoksniai. Molio sluoksnelis apie 0,1 m storio užpiltas ant 0,1-0,15 m storio degėsių sluoksnio. 0, 4-0,45 m gylyje (H_{abs} 50,95 m) dengėsi pilkos spalvos supiltinės žemės sluoksnis, kuriame rasta XVIII ir XX a. stiklo butelių šukių (rad. Nr. 22). Sluoksnis atveštinis, permaišytas, nes tarp XVIII a. butelių šukių rasti ir XX a. buitinių šiukšlių (įvairių rakandų). Apie 0,3 m storio sluoksnis užpiltas ant 0,1 m storio degėsių sluoksnelio. Po juo, prie rytinės sienelės dengėsi kalkių sluoksnis iki 0,15 m storio. Kalkės buvo supiltos ant nejudinto įžemio, pilkos spalvos smėlio su šlynu sluoksnio. Šioje vietoje nerasta uždumblėjusio sluoksnio, kalkių su degėsiiais sluoksnis buvo pilamas į vandenį.

ŠURFAS NR. 23

(situacijos planas Nr. 3, brėž. Nr. 23-24, nuotr. Nr. 25, rad. Nr. 8-22)

Šurfas Nr.23 buvo iškastas į P pusę nuo Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos (nuo siurblynės Nr. 2) link J.Basanavičiaus g., ties įvažiavimo keliu į Malūno g. 16, šulinių NŠ117, PH15 vietoje. Šuliniai ir trasa Malūno gatvėje nuo siurblynės nr.2 iki J.Basanavičiaus g. suprojektuoti rytinėje gatvės pusėje. Šurfas pamatuotas 2,5 m V-R kryptimi (raidžių numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (skaičių 1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (brėž.Nr.23) ir šurfo paviršius 0,2-0,9 m gylyje (brėž. Nr. 24). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,20 m.

Paviršiuje asfaltas, kuris buvo šurfui išpjautas 2,5 x 1,5 m dydžio. Po dvigubu asfalto sluoksniu, dengėsi skaldos sluoksnis. Jį nukasus, šurfo V pusėje, kv. 1-1,5A, 0,3 m gylyje (H_{abs} 51,90 m) dengėsi lauko akmenų grindinys, grįstas iš 0,15 x 0,025 x 0,2 m dydžio lauko akmenų. Šurfe atsidengusio grindinio plotis 0,9 m. Nuo R pusės gatvės asfaltuoto kelkraščio iki grindinio krašto 1,5 m. Kv. 1-2 BC po skaldos sluoksniu dengėsi supiltas žvyro sluoksnis iki 0,35 m storio. Kv. 1A pabaigoje ir 1B pradžioje po skaldos sluoksniu fiksuotas tamsios žemės su dumbliu sluoksnis. Šis sluoksnis kv. 1BC prasideda 0,5-0,55 m gylyje (H_{abs} 51,65 m). Šiame sluoksnyje rasti keli keramikos radiniai. Sluoksnio storis iki 0,3 m. Nejudintas molio sluoksnis, įžemis, pasiektas 0,8 m gylyje (H_{abs} 51,40 m). Šurfas buvo iškastas iki 0,9 m gylio (H_{abs} 51,30 m). Kv. 1-2A grindinys nebuvo ardomas, jo paviršius užfiksuotas brėžinyje Nr. 24. Šurfo rytinėje pusėje fiksuotas

perkasimas ir paklotas betoninis šulinėlis. Todėl kv. 1-2BC dumblingas žemės paviršius rastas nukastas ir ant jo užpiltas žvyro sluoksnis.

Šurfe tarp dumblingos žemės sluoksnio rastos kelios keramikos šukės. Vientiso kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR. 24

(situacijos planas Nr. 3, brėž. Nr. 25, nuotr. Nr. 26)

Šurfas Nr.24 buvo iškastas 18 metre į R pusę nuo šurfo Nr.23, ties Malūno g. 12A, šulinėlių NŠ116, PH16 vietoje. Šurfas pamatuotas 2,5 m PV-ŠR kryptimi (raidžių numeracija) ir 1,5 m ŠV-PR kryptimi (skaičių 1-2) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietrytinė sienelė (*brėž.Nr.25*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,70 m.

Nuėmus asfalto sluoksnį, šurfo vakarinėje pusėje, kv. 1-2 A, 0,15 m gylyje (H_{abs} 52,55 m) atsidengė lauko akmenų grindinys, kurio paviršius apardytas. Jis nuo kelkraščio nutolęs 1,5 m atstumu, kaip ir šurfe Nr.23. Šurfe jis fiksuotas 1 m pločio. Kv. 1-2BC po asfaltu dengėsi skaldos sluoksnis supiltas ant 0,1 m storio smėlio sluoksnio. 0,3 m gylyje (H_{abs} 52,40 m) prasidėjo pilkžemio sluoksnis iki 0,2 m storio. Nejudintas riebaus rudo molio sluoksnis prasidėjo 0,5 m gylyje (H_{abs} 52,20 m). 0,7 m gylyje jis pereina į priemolio su dolomitu sluoksnį. Šurfo gylis 0,85 m (H_{abs} 51,85 m). Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

Malūno g. šurfuose Nr.23 ir 24 bei Kilučių g. šurfuose Nr.25-28 radus senąją kelio dangą, lauko akmenų grindinį, remiantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. numatytais nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos reikalavimais, 2012 05 23 raštu informavau KPD Panevėžio teritorinį padalinį apie Kilučių ir Malūno gatvėse rastą grindinį, kuris klotas apie 1927-1930 m. ir nėra tarp Biržų miesto istorinės dalies saugotinių vertybių. Kadangi trasos buvo numatytos kloti atviru būdu paprasčiau išaiškinimo dėl tolesnių tvarkybos darbų šiose gatvėse.

ŠURFAS NR. 38

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 40, nuotr. Nr.42-43)

Šurfas Nr.38 buvo iškastas šulinių NŠ28, PH4 vietoje, jau prasidėjus darbams Malūno gatvėje. Nuo šurfo Nr. 5 R sienelės iki šurfo Nr.38 apie 3 m. Šurfas Nr.38 buvo kasamas tęsinyje į P

pusę apie 3 m nuo šurfo Nr.8, kur buvo rastas išgrįstas akmenimis takas. Buvo norima patikrinti ar šis takas išlikęs ties sankryža su Malūno g., kur buvo suprojektuota trasa.

Šurfas buvo pamatuotas 5 m Š-P kryptimi (skaičių (1-5) numeracija) ir 2,4 m R-V kryptimi (raidžių A-C) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo, kv. 1-3A, rytinė sienelė (*brėž.Nr.40*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 51,60 m.

Nuėmus žvyro sluoksnį, dengėsi asfaltas. Jis buvo užpiltas dar sovietiniais metais, nes šioje vietoje buvusi asfaltuota aikštelė. Asfaltas užpiltas ant XX a. supiltinio sluoksnio. Po juo, 0,35 m gylyje (H_{abs} 51,25 m) dengėsi tamsios žemės sluoksnis iki 0,13 m storio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 51,10 m) prasideda tamsios žemės sluoksnį, kurį būtų galima laikyti buvusiu pirminiu paviršiumi. Jis susidaręs ant šviesaus smėlio sluoksnio apie 0,15 storio, giliau prasideda rudo molio sluoksnis. Atidengtoje 5 m ilgio atkarpoje, asfaltas buvo tik 2,4 m ilgio, jis tęsėsi į Š pusę link šurfo Nr. 8, o šurfe Nr.38 baigėsi ties kv. 2,4 A-C. Nuo kv. 2,4A-C link Malūno g. (į P pusę,), 0,35 m gylyje dengėsi supiltinis sluoksnis, perpintas medžių šaknų. Buvęs takas tirtame šurfe nr.38 neišlikęs. Tačiau sprendžiant iš pavienių akmenų, jis buvęs, tik lyginant reljefą, prieš aikštelės asfaltavimą, jis nuardytas. Šurfo gylis kv. 1-2,4 A-C 0,8 m (H_{abs} 50,85 m), o kv. 2,4-5 A-C, buvo kasama tik iki 0,3 m gylio (H_{abs} 51,30 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR. 43

(*situacijos planas Nr. 3, brėž. Nr.48, nuotr. Nr. 52-53*)

Šurfas Nr.43 buvo iškastas į P pusę nuo Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos (nuo siurblynės Nr. 2) link J.Basanavičiaus g., ties įvažiavimo keliu į Malūno g. 18, šulinių NŠ118, PH14 vietoje. Nuo kelio sankryžos su Atgimimo gatve šurfas nutolęs apie 30 m. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių 1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.48*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,00 m.

Po dvigubu asfalto sluoksniu, dengėsi iki 0,2 m storio supiltas skaldos sluoksnis. 0,3-0,4 m gylyje (H_{abs} 51,60 m) šurfe dengėsi senasis gatvės grindinys. Grindinys buvo atidengtas per visą išpjautą asfalto plotą 3 x 3 m dydžio. Tačiau 1, 5 x 1,5 m dydžio šurfas buvo kasamas prie kelkraščio, atidengto ploto ŠR kampe. Ties šiaurinė sienelė jo paviršius 0,3 m gylyje (H_{abs} 51,70, ties rytine sieniele 0,4 m gylyje (H_{abs} 51,60 m). Lauko riedulių (0,15 x 0,2 x 0,10 m dydžio)

grindinys paklotas ant supilto smėlio sluoksnio iki 0,2 m storio. 0,6 m gylyje (H_{abs} 51,40 m) dengėsi tamsi žemė su akmenukais ir smulkiomis griuvenėlėmis. Šis sluoksnis buvusi XIX a. pab.-XX a pr. kelio danga. Ji susidariusi ant supilto molio su šlynu sluoksniu, kuris prasidėjo 0,75 m gylyje (H_{abs} 51,25 m). 0,95 m gylyje (H_{abs} 51,05 m) dengėsi iki 0,15 m storio tamsios žemės sluoksnis, kuriame ties Š kampu buvo pavieniai lauko rieduliai. Ši sluoksnį taip pat galima laikyti buvusia kelio danga. Sluoksnis supiltas, jame smėlio, žvyro priemaišų. 1,1 m gylyje prasideda vientisas tamsios dumblingos žemės sluoksnis, analogiškas rasta, šurfe Nr.15. Vieta buvusi pelkėta, nes žemės su dumbliu sluoksnis siekia iki 0,4 m storio. Jį kasant 1,1 m gylyje pradėjo skverbtis vanduo. Nejudintas priemolio sluoksnis pasiektas 1,5 m gylyje (H_{abs} 50,50 m). Skverbiantis vandeniui, šurfas buvo gilinamas iki 1,6 m (H_{abs} 50,40 m).

ŠURFAS NR. 44

(situacijos planas Nr. 4, brėž. Nr. 49, nuotr. Nr. 54, rad. Nr. 51-54)

Šurfas Nr.44 buvo iškastas į P pusę nuo Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos (nuo siurblinės Nr. 2) link J.Basanavičiaus g., Malūno g. R pusėje, ties įvažiavimo keliu tarp Malūno g. 10 ir 12, šulinių NŠ114, PH17 vietoje. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių A-B) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo vakarinė sienelė (*brėž.Nr.49*) Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,30 m.

Nuėmus išpjautą dvigubą asfalto sluoksnį, dengėsi iki 0,2 m storio supiltas skaldos sluoksnis. 0,4 m gylyje (H_{abs} 52,90 m) šurfe dengėsi supiltas smėlio sluoksnis, vakarinėje sienelėje fiksuotas senojo sovietmečio laikų, bortelio kraštas. Jis paklotas į smėlio sluoksnį. 0,65 m gylyje (H_{abs} 52,65 m) dengėsi supiltinis XX a. sluoksnis, pilka žemė su žvyru, kuriame pasitaikė ir statybinių griuvenų. Jos storis šurfo P pusėje 0,25 m, Š pusėje iki 0,35 m. Sluoksnis užpiltas kažkokių žemės judinimo darbų metu, nes po juo besidengiančio tamsiai pilkos žemės sluoksnio paviršius nužemėja į Š pusę. Nejudintas priemolio sluoksnis pasiektas 1,1 -1,15 m gylyje (H_{abs} 52,00 m). Šurfo gylis 1,4 m (H_{abs} 51,90 m.). Šurfe kultūrinio sluoksnio nerasta. Neaptikta ir gatvės grindinio. Nuo dabartinio R kelkraščio apie 1,3 m į V pusę, sovietmečiu buvo įrengti šaligatviai.

ŠURFAS NR. 45

(situacijos planas Nr. 4, brėž. Nr. 50, nuotr. Nr. 56-57, rad. Nr. 46)

Šurfas Nr.45 buvo iškastas į P pusę nuo Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos (nuo siurblinės Nr. 2) link J.Basanavičiaus g., Malūno g. R pusėje, ties Malūno g. 6 sklypo viduriu, šulinių NŠ110, PH19 vietoje. Nuo šurfo Nr.44 atstumas 76 m. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 2 m Š-P kryptimi (raidžių A-B) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo vakarinė sienelė (*brėž.Nr.50*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,00 m.

Nuėmus paviršiuje du sluoksnius asfalto, dengėsi iki 0,1 m storio užpiltas skaldos sluoksnis. 0,3 m gylyje (H_{abs} 53,70 m) šurfo vakarinėje pusėje (kv. 1AB) atsidengė buvęs lauko akmenų grindinys apie 0,5 m pločio, o likusioje šurfo dalyje supiltas smėlio sluoksnis. Įsigilinus iki 0,5 m (H_{abs} 53,50 m), matėsi, kad šurfo rytinė pusė perkasta, nors ryšių trasa toponuotraukoje buvo pažymėta daugiau į rytų pusę. Gilinamasi buvo šurfo V pusėje, kv. 1AB. Po smėlio sluoksniu, 0,5 m gylyje (H_{abs} 53,50 m) dengėsi pilkžemio sluoksnis. Jo storis iki 0,3 m. Po juo, 0,75 m gylyje (H_{abs} 53,25 m) prasidėjo nejudinto priemolio sluoksnis. Jame rastas ir 0,5-6 x 0,5 m dydžio lauko riedulys. Vėliau kasant trasas, didžiuliai akmenys tarp priemolio su dolomitu labai trukdė darbams. Šurfas buvo kasamas iki 1,3 m gylis (H_{abs} 52,70 m).

Šurfe kultūrinio sluoksnio nerasta. Pilkžemio paviršius panašu buvo dirbamas.

ŠURFAS NR. 46

(situacijos planas Nr. 4, brėž. Nr. 51, nuotr. Nr. 58 rad. Nr. 56?)

Šurfas Nr.46 buvo iškastas Malūno g. rytinėje pusėje, arčiau sankryžos su J.Basanavičiaus g., suprojektuotų šulinių NŠ 106, PH 21 vietoje, prie Malūno g. 2 sklypo P kampo. Nuo šurfo Nr.45 atstumas 47,6 m. Pradžioje šurfas buvo pamatuotas 2,5 x 2,5 m dydžio. Tačiau atsidengus ryšių kabeliams, gilinamas buvo tik 2,5 m ilgio Š-P kryptimi ir 1 m pločio V-R kryptimi. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo vakarinė sienelė (*brėž.Nr.51*) Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,60 m.

Nuėmus asfaltą ir supiltą skaldos sluoksnį nuo 2,5 x 2,5 m dydžio ploto, 0,3 m gylyje vakarinėje šurfo pusėje dengėsi 1 m pločio grindinio paviršius, o R pusėje buvęs šaligatvio

paviršius su borteliu (*nuotr. Nr.*). Šūrfas buvo gilinamas 1 m pločio ir 2,5 m ilgio, kur buvo grindinys. Nes jau iš šurfo nr. 45 buvo žinoma, kad po sovietmečiu įrengtu šaligatviu pakloti ryšiai.

Fiksuotoje V sienelėje grindinio ilgis apie 2 m. Ties Š kampu jis nuardytas. Grindinys klotas ant supilto 0,2-0,4 m storio smėlio sluoksnio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 54,10 m) dengėsi tamsiai pilkos žemės sluoksnis iki 0,25 m storio. Po ja, 0,75 m gylyje (H_{abs} 53,85 m) prasideda priemolio sluoksnis. Tamsios žemės sluoksnelis panašus į buvusią kelio dangą, nes jame rasta smulkių griuvenėlių, tačiau radinių nerasta. Šurfo gylis 1,1 m (H_{abs} 53,50).

LATVYGALOS G.

(ŠURFAI Nr. 9-14, 32-36, situacijos planai Nr.2)

Latvygalos gatvėje suprojektuota trasa nuo Malūno g. į V pusę iki Latvygalos g. 12 sklypo R ribos (iki šulinio NŠ39) apie 300 m bei nuo Latvygalos g. 19 sklypo (šulinio NŠ44) iki Biržų senųjų žydų kapinių tvoros (t.y. į šiaurę) apie 114 m. Viso apie 414 m.

Latvygalos gatvėje žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo pradėti gegužės mėn. pradžioje, iki statybų darbų pradžios, teritorijoje, kur trasos bei šuliniai nepateko į važiuojamąją kelio dalį.

Latvygalos gatvėje šurfai Nr. 9-14 (*nuotr.Nr.10-15*) buvo kasami teritorijoje tarp NŠ 40 ir NŠ 44 (buv. skerdyklos teritorija). Iširtas 13,25 m² plotas. Kadangi trasa buvo suprojektuota asfaltuotos teritorijos V pakraščiu, tai šurfai buvo kasami ne asfalto zonoje, vėliau ir kasant trasą projektas buvo pakoreguotas. Kultūrinio sluoksnio nerasta, žeme buvusi ariama. Įžemis pasiektas 0,9-1,6 m gylyje.

Pačioje Latvygalos gatvėje, šulinių vietose tarp NŠ 39 ir NŠ 54 žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo vykdomi jau statybos darbų metu, birželio mėn., kai buvo apribotas eismas. Iškastai šurfai Nr 32-36 ir iširtas 15, 8 m² plotas. Šurfuose Nr. 35 ir 36, 0,15-0,25 m gylyje rastas grindinys, klotas apie XX a.4 deš.

ŠURFAS NR. 9

(*situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 9, nuotr. Nr10*)

Šūrfas Nr.9 buvo iškastas prie vartų į buvusią poilsiavietę, prie Biržų žydų kapinių vakarinėje pusėje, šulinio NŠ 40 teritorijoje, apie 2 m į V nuo keliuko. Šūrfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių A-B) numeracija. Šūrfas

kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurės rytinė sienelė (*brėž.Nr.9*) Paviršiaus aukštis H_{abs} 55,30 m.

Teritorija apaugusi daugiamete žole. Nuėmus velėnos sluoksnį dengėsi supiltinės smėlio su moliu sluoksnis. Jo storis iki 0,15 m. 0,2 m gylyje (H_{abs} 55,10 m) dengėsi iki 0,3 m storio pilkžemio sluoksnis, kurį būtų galima laikyti pirminiu paviršiumi. Rudas riebus molis prasideda 0,45m gylyje (H_{abs} 54,85 m). Nukasus iki 0,25 m storio molio sluoksnį, 0,65 m gylyje (H_{abs} 54,65 m) atsidengė natūralus žvyro sluoksnis. Šurfas buvo gilinamas iki 0,75 m gylio (H_{abs} 54,55 m).

Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

ŠURFAS NR. 10

(*situacijos planas Nr. 2, nuotr. Nr. 11*)

Šurfas Nr.10 buvo iškastas į P pusę apie 45 m nuo šurfo Nr.9 PR sienelės, šulinio NŠ42 teritorijoje, nuo V pusėje esančio sklypo ribos apie 10 m. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių A-B) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu šurfo sienelės nebuvo braižomos, o atlikta fotofiksacija. Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,50 m.

Paviršius apaugęs žole ir menkaverčiais krūmais. Po velėna dengėsi supiltinė žemė su silikatinėmis plytomis. 0,5 m gylyje (H_{abs} 54,00 m) po griuvenomis prasideda žvyro sluoksnis su molio intarpais, kurį galima laikyti įžemiu. Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta. Pagal teritorijos aukščius ir rastą įžemį, galima daryti išvadą, kad žydų kapinių teritorijos pietinėje pusėje ir sovietmečiu buvusios skerdyklos teritorijos šiaurinėje pusėje buvusi kalva.

ŠURFAS NR. 11

(*situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 10, nuotr. Nr. 12*)

Šurfas Nr.11 buvo iškastas į P pusę apie 43 m atstumu nuo šurfo Nr.10 PR sienelės, atkarpoje tarp šulinio NŠ43 ir NŠ44. Nuo V pusėje esančio sklypo ribos apie 8 m. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (raidžių A-B) numeracija) ir 1,5 m P-Š kryptimi (skaičių (1-2) numeracija). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo vakarinė (*brėž.Nr.10*) ir pietinė sienelės (*brėž. Nr.11*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,80 m. Buvusios skerdyklos teritorijos V pusėje ir PV kampe teritorija nužemėja, apaugusi daugiamete žole, paviršius nelygus, priverstas statybinio laužo.

Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi prie vakarinės šurfo pusės dengėsi iki 0,15 m storio, prie pietinės iki 0,25 m storio supiltinės žemės sluoksnis. 0,25 -0,3 m gylyje (H_{abs} 53,55 m) prasideda tamsios žemės sluoksnis, kuri buvuis ariama. Sluoksnio storis iki 0,35 m storio. Po juo, 0,6 m gylyje (H_{abs} 53,20 m) prasideda supiltinės žemės sluoksnis: smėlis su moliu bei griuvenomis. Šis sluoksnis susidaręs pokaryje, nes jame rastos plytų griuvenos priskiriamos sovietmečiui. Sluoksnis buvęs užpiltas žemoje vietoje paviršiui sukelti. Vėliau ant jo užpylus juodžemio, buvo įrengti daržai. Visame šurfe 0,8 m gylyje (H_{abs} 53,00) prasideda tamsiai pilkos durpingos ir drėgnos žemės sluoksnis. Jo storis iki 0,5-0,6 m. Sluoksnis susidaręs užpelkėjusioje vietoje. Jame radinių ar archeologinių struktūrų nerasta. Sluoksnio apačioje, 1,2 m gylyje (H_{abs} 52,60 m) šurfo vakarinėje pusėje dengėsi didžiulis akmuo (1,1 x 0,5 m). Jis fiksuotas šurfo vakarinėje sienelė (*brėž. Nr. 10*). Jo dalis dar tęsiasi į V pusę. Akmens paviršiaus lygyje (H_{abs} 52,60 m) prasideda pilkžemio sluoksnis, buvęs pirminis paviršius. Jo storis iki 0,2 m. Nejudintas šviesaus smėlio sluoksnis prasideda 1,4 m gylyje (H_{abs} 52,20 m). Iš smėlio pradėjus veržtis vandeniui, šurfas buvo gilinamas iki 1,5 m gylio (H_{abs} 52,30 m).

Šurfe radinių kultūrinio sluoksnio nerasta. Buvusioje žemoje vietoje, dauboje, buvo užpiltas sluoksnis, teritorija sukelta ir dar prieš keletą metų naudojama daržams.

ŠURFAS NR. 12

(*situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 12, nuotr. Nr.13*)

Šurfas Nr.12 buvo iškastas į P pusę apie 18 m atstumu nuo šurfo Nr.11 PR sienelės, atkarpoje tarp šulinio NŠ43 ir NŠ44, ties sklypo PV kampu, būsimo šulinio NŠ44 gretimybėje. Nuo sklypo V ribos 1 m ir nuo sklypo P ribos 1,5 m. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (raidžių A-B) numeracija) ir 1,5 m P-Š kryptimi (skaičių (1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (*brėž.Nr.12*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,70 m. Buvusios skerdyklos teritorijos PV kampe teritorija nužemėja, apaugusi daugiamete žole, paviršius nelygus, priverstas statybinio laužo.

Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi iki 0,5 m storio supiltinės žemės sluoksnis su buitinėmis bei statybinėmis šiukšlėmis: geležinėmis įvairiomis detalėmis, spygliuotos vielos gabalais. Nukasus šį sluoksnį, 0,5-0,55 m gylyje (H_{abs} 53,20 m) dengėsi tamsiai pilkos žemės sluoksnis, kuris taip pat buvęs dirbamas. 0,65 -0,7 m gylyje (H_{abs} 52,95 m) prasideda iki 0,3 m storio pilka su dumbly žemė. Nejudintas smėlio sluoksnis prasideda 1,0 m gylyje (H_{abs} 52,70 m). Šurfas buvo kasamas iki 1,1 m gylio (H_{abs} 52,60 m). Šurfe archeologinių radinių nerasta.

ŠURFAS NR. 13

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 13, nuotr. Nr.14)

Šurfas Nr.13 buvo iškastas į R pusę apie 32,7 m atstumu nuo šurfo Nr.12, buvusios skerdyklos sklypo pietinėje pusėje, 5 m atstumu nuo sklypo P ribos, suprojektuoto gatvės zonoje šulinio NŠ45 gretimybėje. Atstumas nuo šurfo R sienelės iki įvažiavimo keliuko 6,5 m. Šurfas pamatuotas 1,5 m PV-ŠR kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m ŠV-PR kryptimi (raidžių A-B) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurės vakarinė sienelė (brėž.Nr.13). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,30 m. Šurfo paviršius nelygus, įdubęs.

Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi pilkos žemės sluoksnis iki 0,5 m storio. Jame buvo rasta gyvulių kaulų, nes netoliese, apie 3 m į V nuo šurfo, pasak dirbusių skerdykloje, buvo užkasamos atliekos. 0,6 m gylyje (H_{abs} 53,70 m) prasideda nejudinto priemolio sluoksnis. Šurfas buvo gilinamas iki 0,8 m gylio (H_{abs} 53,50 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR. 14

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 14, nuotr. Nr. 15)

Šurfas Nr.14 buvo iškastas 17 m į Š pusę nuo šurfo Nr. 13, apie 23,8 m atstumu nuo sklypo P ribos, į V pusę 2,5 m nuo asfaltuoto keliuko. Šurfas pamatuotas 2 m PV-ŠR kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurės vakarinė sienelė (brėž.Nr.14). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,50 m.

Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi 0,5 m storio užpildo žvyro sluoksnis. Jį nukasus, 0,5 m gylyje (H_{abs} 54,00 m) dengėsi permaišytas žvyro su juodžemiu sluoksnis iki 0,2 m storio. 0,7 m gylyje (H_{abs} 53,80 m) prasideda tamsus su dumblu sluoksnis, 1,0 m gylyje pereinantis į šviesesnį pilkos žemės su dumblu ir šlynu sluoksnį. Nejudintas smėlio sluoksnis pasiektas 1,25 m gylyje (H_{abs} 53,25 m). Šurfo gylis 1,5 m (H_{abs} 53,00 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

Buvusios skerdyklos teritorijoje iškasus šurfus Nr.9-14, iširtas 13,25 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta, žemė sklypo V pusėje buvusi ariama. Įžemis pasiektas 0,5-1,4 m gylyje. Teritorijos PV pusė buvusi užpelkėjusi.

ŠURFAS NR. 32

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 33-34, nuotr. Nr.34)

Pačioje Latvygalos gatvėje, žvalgomieji archeologiniai tyrimai šulinių vietose buvo vykdomi jau apribojus kvartale eisimą. Tarp šulinių NŠ 39 ir NŠ 54 kasti šurfai Nr 32-36 ir ištirtas 15,8 m² plotas. Šurfluose Nr. 35 ir 36, 0,15-0,25 m gylyje rastas grindinys, klotas apie XX a.4 deš.

Šurfas Nr.32 buvo iškastas Latvygalos g. šiaurinėje pusėje šulinio NŠ 46 vietoje, apie 30 m atstumu į R nuo šurfo Nr.13. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,2 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė (*brėž.Nr.33*) ir pietinė (*brėž. Nr.34*) sienelės. Paviršiaus aukštis H_{abs} 55,00 m.

Šurfas kastas kelkraštyje, todėl paviršius nelygus, priversta šiukšlių ir auga jau seniai pasodinti medžiai. Nuėmus skudų velėnos sluoksnį, dengėsi supiltinės žemės su moliu sluoksnis. 0,25 m gylyje (H_{abs} 54,75 m) prasideda pilkžemio sluoksnis gausiai perpintas storų medžio šaknų. Sluoksnio storis iki 0,55 m storio. 0,8 m gylyje (H_{abs} 54,20 m) prasideda nejudintas priemolio sluoksnis. Šurfas buvo gilinamas iki 0,95 m gylio (H_{abs} 54,05 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR. 33

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 33, nuotr. Nr. 35)

Šurfas Nr.33 buvo iškastas Latvygalos g. vakarinėje pusėje šulinio NŠ 44 vietoje, bevardės gatvės ir Latvygalos g. sankryžoje, apie 9 m atstumu į R nuo šurfo Nr.12. Šurfas pamatuotas 1,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (*brėž.Nr.35*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,40 m.

Šurfas buvo kasamas važiuojamoje kelio dalyje, todėl paviršius-žvyras ir po juo esantis asfalto sluoksnis buvo nuimti mechanizuotai. Po asfalto sluoksniu, 0,3 m gylyje (H_{abs} 54,10 m) prasideda supiltas griuvenų sluoksnis iki 0,3 m storio. Griuvenos supiltos sovietmečiu, įrengiant, kuriantis gyvenamajam kvartalui. 0,6 m gylyje (H_{abs} 53,80 m) prasideda tamsios žemės sluoksnis su dumbliu, kaip ir šurfe Nr.12. Įžemis, smėlio sluoksnis, pasiektas 1,4 -1,45 m gylyje (H_{abs} 53,00 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta. Šurfas kastas tęsinyje į R pusę nuo šurfų Nr. 11 ir 12. Visame šiame ruože dengėsi tamsios žemės su dumbliu sluoksnis, po kuriuo dengėsi šviesus smėlis. Pagal esamą reljefą ir gretimybėse tirtų šurfų sluoksnių stratigrafiją būtų galima daryti prielaidą, kad tai buvęs griovys ar uždumblėjusi prataka.

ŠURFAS NR. 34

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 36, nuotr. Nr. 34)

Šurfas Nr.34 buvo iškastas Latvygalos g.ir keliuko link Kluono g. sankryžos ŠV pusėje, šulinio NŠ 49 vietoje, apie 38 m atstumu į R nuo šurfo Nr.32. Šurfas pamatuotas 1,5 m PV-ŠR kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m ŠV-PR kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietvakarinė sienelė (*brėž.Nr.36*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 55,60 m.

Nuėmus asfaltą bei skaldos su žvyru sluoksnį, 0,25 m gylyje (H_{abs} 55,35 m) dengėsi pilka molinga žemė iki 0,25 m storio. 0,5 m gylyje prasideda molio sluoksnis, o 0,6 m gylyje (H_{abs} 55,00 m) natūralaus žvyro sluoksnis. Šurfas kastas iki 0,8 m gylio (H_{abs} 54,80 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR. 35

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 37, nuotr. Nr.37)

Šurfas Nr.35 buvo iškastas Latvygalos g. pietinėje pusėje, ties Latvygalos g.7, šulinio NŠ 52 vietoje, apie 38 m atstumu į R nuo šurfo Nr.34, šurfo P sienelė nuo sklypo ribos nutolusi 2,2 m. Šurfas pamatuotas 2,5 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (*brėž.Nr.37*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 55,60 m.

Paviršiuje nukasus žvyro sluoksnį, 0,1 m gylyje (H_{abs} 55,50 m) dengėsi lauko akmenimis grįstas grindinys. Jis suklotas ant supilto smėlio sluoksnio apie 0,15 m storio. 0,25 m gylyje (H_{abs} 55,35 m) dengėsi apie 0,2 m storio supiltas pilkos spalvos molingos žemės sluoksnis. Jis susidaręs ant supilto molio sluoksnio iki 0,12 m storio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 55,10 m) dengėsi 0,1-0,13 m storio kietas tamsios žemės sluoksnis su stambiu žvyru, pavieniais akmenimis, kurių reiktų laikyti kelio danga, kai apie XVIII a. pradėjo formuotis keliukas. Danga susidariusi ant pilkos molingos žemės sluoksnio, perpinto medžių šaknimis. Sluoksnio paviršius pasiektas 0,65 m gylyje (H_{abs} 54,15 m). Jame radinių nerasta. Jo storis iki 0,5 m. Po juo, 0,95 m gylyje (H_{abs} 54,65 m) prasideda nejudintas priemolio sluoksnis. Šurfas buvo kasamas iki 1,05 m (H_{abs} 54,55 m).

ŠURFAS NR. 36

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 37, nuotr. Nr. 39)

Šurfas Nr.36 buvo iškastas Latvygalos g. pietinėje pusėje, ties Latvygalos g.5 šiauriniu kampu, šulinio NŠ 54 vietoje, apie 30 m atstumu į R nuo šurfo Nr.35, šurfo P sienelė nuo sklypo ribos nutolusi 2,7 m. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,5 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (*brėž.Nr.38*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 55,50 m.

Paviršiuje nukasus žvyro sluoksnį, dengėsi asfalto paviršius. Sovietmečiu išasfaltuota gatvė, neprižiūrint jos dangos, vėl buvo užpilta žvyru. Po asfaltu dengėsi skaldos sluoksnis. 0,2 m gylyje (H_{abs} atsidengė grindinys, paklotas į supiltinį smėlio sluoksnį. 0,35 m gylyje (H_{abs} 55,15 m) prasideda pilkžemio sluoksnis apie 25 m storio. Po juo, 0,6 m gylyje prasideda natūralus priemolio sluoksnis su dolomito priemaišomis. Šurfas buvo kasamas iki 0,75 m gylio (H_{abs} 54,75 m).

Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

Apie rastą grindinį buvo informuotas KPD Panevėžio teritorinis padalinys. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Kilučių, Malūno, Latvygalos gatvėse rastas grindinys, klotas apie 1927-1936 m. Šių gatvių grindiniai (buvusi kelio danga) paskelbti Biržų miesto istorinės dalies saugomomis vertybėmis.

KLUONO GATVE

ŠURFAS NR. 37

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 37, nuotr. Nr. 410)

Šurfas Nr.37 buvo iškastas Kluono g. pietinėje pusėje, ties Kluono g.5 sklypo ŠV kampu, šulinio NŠ 20 vietoje, važiuojamojoje gatvės dalyje. Kluono g. bendras trasų ilgis apie 107 m, šulinėliai suprojektuoti važiuojamojoje dalyje, o pačios gatvės plotis apie 5 m. Todėl šurfavimas kelio ruože būtų uždaręs vienintelį įvažiavimą į šią gatvelę. Todėl prieš darbų pradžią buvo iškastas vienas šurfas, Nr.37, kuris niekam netrukdytų, o klojant trasas buvo vykdomi archeologiniai žvalgymai (bus aprašyti atskirai).

Šūrfas pamatuotas 2,0 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1,7 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šūrfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurinė sienelė (*brėž.Nr.39*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,70 m.

Paviršiuje mechanizuotai buvo nukastas suformuotos dangos sluoksnis: apie 0,25m storio supiltas skaldos sluoksnis. Po juo, 0,25 m gylyje (H_{abs} 54,45 m) pradėjo dengtis supiltas žvyro sluoksnis iki 0,3 m storio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 54,20 m) pradėjo dengtis supiltinės žemės sluoksnis su asfalto gabalais. 0,75 m gylyje (H_{abs} 53,95 m) prasideda pilkžemio sluoksnis iki 0,20 m storio. 0,9 m gylyje (H_{abs} 53,80 m) prasideda natūralus priemolio sluoksnis su dolomito priemaišomis. Šūrfas buvo kasamas iki 1,0 m gylio (H_{abs} 53,70 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ATGIMIMO GATVĖ

ŠURFAS NR. 17

(*situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 17, nuotr. Nr. 19*)

Atgimimo g. susiformavusi pokaryje, jungia Malūno ir Jaunimo gatves. Jos ilgis apie 125 m, į Biržų istorinio miesto dalį patenka apie 60 m atkarpa nuo Malūno iki Ramiosios g. Šioje atkarpoje buvo kasamas tik vienas šūrfas, nes suprojektuoti tik du šulinėliai (NŠ127, 126). Tirtas 1,5 m² plotas.

Šūrfas Nr.17 buvo iškastas 26 m atstumu į R pusę nuo Malūno g. ir Atgimimo g. sankryžos, Atgimimo g. pradžioje, V pusėje, ties Ramioji g.11 sklypu (sklypas tokiu adresu) , šulinėlio NŠ 126 teritorijoje. Šulinys buvo suprojektuotas tiesiai ant įvažiavimo keliuko į sklypą, todėl šūrfas kastas nuo V sklypo ribos apie 6 m į R pusę. Kadangi šioje gatvės pusėje pakloti ryšiai, tai šūrfas buvo kasamas 1 x 1 m dydžio, žaliojoje zonoje. Sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietinė sienelė (*brėž.Nr.17*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,00 m.

Paviršiuje, nuėmus velėnos su juodžemiu sluoksnį, 0,2 m gylyje (H_{abs} 51,75 m), dengėsi supiltas apie 0,15 m storio žvyro sluoksnis. 0,4 m gylyje (H_{abs} 51,60) dengėsi supiltas tamsus juodžemis iki 0,12 m storio. Po juo, 0,5 m gylyje (H_{abs} 51,50 m) dar vienas supiltas žvyro sluoksnis, susidaręs klojant ryšių liniją. Tamsiai pilkos žemės su dumbly sluoksnis prasideda 0,7 m

gylyje (H_{abs} 51,30 m), šviesaus smėlio sluoksnis pasiektas 0,85 m gylyje (H_{abs} 51,15 m). Šūrfas kastas iki 0,9 m gylio (H_{abs} 51,10 m).

Tirtame šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta. Rastas uždumblėjęs sluoksnis tik patvirtino vietinių gyventojų kalbas, kad jiems pokaryje pradėjus statybas šiame kvartale, teritorija buvo labai žema ir užpelkėjusi. Teritorija buvo sukelta užvežus daug žemių, o Atgimimo g. šiauriniu pakraščiu buvo iškastas griovys su nuolydžiu į V pusę (Malūno g.). Vėliau, jau suformavus ir sutvarkius gatvę, teritorija taip pat buvo sukelta. Archeologinių žvalgymų metu (bus aprašyti vėliau), kai buvo kasami gatvėje šuliniai ir trasos tarp jų, susidarė didžiuliai vandens telkiniai. Nustatyta, kad vieta buvo pelkėta, supiltinis sluoksnis siekia iki 0,8 m storio. Kultūrinio sluoksnio nerasta. Tirtas 1,5 m² plotas.

RAMIOJI GATVĖ

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 18-22, nuotr. Nr. 20-24)

Gatvė susiformavusi pokaryje. Jos ilgis apie 460 m. Ji tęsiasi nuo Š pusėje esančio Širvėnos ežero (nuo užsuktos Malūno g.) iki P pusėje J.Biliūno g. Iki 1940 m. šioje teritorijoje buvo keletas sklypų be užstatymo, nes buvo pievos ir dirbama žemė. Pokaryje, plečiantis miestui, buvo suformuoti kvartalai su naujomis gatvėmis (Jaunimo, Atgimimo, Ramioji (pokaryje pavadinta Vološino gatve). Į Biržų istorinę miesto vietą patenka tik gatvės V pusė, nes saugomos teritorijos riba baigiasi Ramiąja gatve.

Atkarpoje nuo Atgimimo g. iki Malūno g. trasa suprojektuota gatvės vakariniu pakraščiu, trasos ilgis apie 130 m. Atkarpoje į P pusę nuo Atgimimo g. iki J.Biliūno g. trasa praeina gatvės R pakraščiu, trasos ilgis 152 m. Bendras trasų ilgis šioje gatvėje 306 m.

Ramiojoje gatvėje atkarpoje tarp šulinių NŠ30 ir NŠ99 kasti šūrfai Nr. 18-22, 29 (nuotr.20-24,31). Tirtas 10,5 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio nerasta. Įžemis pasiektas 0,8-0,9 m gylyje. Iki 0,5 m gylio sluoksniai supiltiniai, įrengiant kelią.

ŠURFAS NR.18

(situacijos planas Nr.3, brėž. Nr. 18 nuotr. Nr. 20)

Šurfas Nr.18 buvo iškastas kelkraštyje, 41 metre į Š pusę nuo Atgimimo gatvės ties Ramioji g 15 sklypu, keliuko P pusėje, nuo sklypo Š ribos iki šurfo Š sienutės 6,5 m.

Šurfas pamatuotas 1,2 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 2 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (brėž.Nr.18). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,60 m.

Paviršiuje auga daugiametė, šienaujama žolė. Nuėmus velėnos sluoksnį, dengėsi tamsi judinta, buvusi dirbama žemė. Sluoksnio storis iki 0,3 m. Jos paviršiuje buvo pilamos buitinės šiukšlės. Po ja, 0,35-0,40 m gylyje (H_{abs} 52,35 m) prasideda pilkžemio sluoksnis. 0,55 m gylyje (H_{abs} 52,05 m) pasiektas įžemis, priemolio sluoksnis. Šurfas kastas iki 0,75 m gylio (H_{abs} 51,85 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR.19

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 19 nuotr. Nr. 20)

Šurfas Nr.19 buvo iškastas kelkraštyje, 44,40 metre į Š pusę nuo šurfo Nr.18, ties Ramioji g. 19 sklypu, 2 m į P nuo įvažiavimo keliuko. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 2 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfas kastas NŠ 97 aplinkoje. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (brėž.Nr.19). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,30 m.

Paviršius lygus, prižiūrima veja. Nuėmus velėnos su juodžemiu sluoksnį, šurfo V pusėje (kv. 2A) dengėsi tamsiai pilkos žemės judintas sluoksnis iki 0,3 m storio. Šurfo R pusėje, (kv.2B) žemė perkasta, nes rytine puse praeina ryšių vamzdžiai. 0,35 m gylyje (H_{abs} 52,95 m) dengėsi pilkžemis. Jame radinių nerasta. Nejudintas priemolio sluoksnis, įžemis, pasiektas 0,5 -0,55 m gylyje (H_{abs} 52,80 m). Šurfas buvo kasamas iki 1,1 m gylio (H_{abs} 52,20 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR.20

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 20 nuotr. Nr. 22)

Šurfas Nr.20 buvo iškastas rytiniame gatvės kelkraštyje, ties 19 ir 20 sklypų riba, suprojektuoto šulinio NŠ56 vietoje Šiuo metu tai užėlęs įvažiavimo keliukas. Šurfas pamatuotas 1,5m V-R kryptimi (skaičių (1-2) numeracija) ir 1 m Š-P kryptimi (raidžių (A-B)). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Šurfas kastas NŠ 97 aplinkoje. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.19*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,50 m.

Nuėmus velėnos ir supiltinės žemės sluoksnį, jame rastos ir statybinės sovietinės plytų duženos. 0,3 m gylyje (H_{abs} 53,20 m) atsidengė iki 0,2 storio pilkžemio sluoksnis. Jį nukasus, 0,5 m gylyje (H_{abs} 53,00 m) dengėsi priemolis, įžemis. Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR.21

(situacijos planas Nr. 2, brėž. Nr. 21 nuotr. Nr. 23)

Šurfas Nr.21 buvo iškastas vakariniame gatvės kelkraštyje, ties sklypo 23 viduriu, šurfo Š sienelė nuo sklypo ŠR kampo nutolusi 7,7 m, nuo R sklypo ribos 1 m, suprojektuoto šulinio NŠ56 aplinkoje. Šurfas pamatuotas 1 m V-R kryptimi ir 2 m P-Š kryptimi (skaičių(1-2) numeracija). Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo vakarinė sienelė (*brėž.Nr.21*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,50 m.

Nuėmus prižiūrimos vejos velėna, dengėsi supiltinis XX a. sluoksnis iki 0,2 m storio. 0,3 m gylyje (H_{abs} 53,20 m), prasideda supilto molio sluoksnis, o po juo iki apie 0,2 m storio smėlio sluoksnis. 0,7 m gylyje (H_{abs} 52,80 m), visame šurfe prasidėjo griuvenų sluoksnis: raudonų plytų su degėisiais, cementu. Pradėjus jį nukasinėti, su sklypo savininku buvo išsiaiškinta, kad XX a. 8 deš., šioje sodyboje nugriovus buvusius senus pastatus, griuvenos buvo pilamos į formuojamą gatvę, o šurfo vietoje ir dar plačiau, buvo iškasta didelė duobė ir supiltos griuvenos. Ši vieta buvusi žema, todėl paviršių reikėjo sukelti. Šurfas buvo gilinamas iki 1 m gylio (H_{abs} 52,50 m). Giliau nebebuvo kasama ir įžemis nebuvo pasiektas. Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR.22

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 22 nuotr. Nr. 24)

Šurfas Nr.22 buvo iškastas vakariniame gatvės kelkraštyje, ties Ramioji g.39 sklypu. Nuo sklypo 39 PR kampo 2 m į Š pusę, suprojektuoto šulinio NŠ14 aplinkoje. Šurfas pamatuotas 1 m V-R kryptimi ir 2 m Š-P kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.22*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,90 m.

Paviršius nelygus, į Š pusę nužemėja apie 0,15 m. Nuėmus velėnos su juodžemiu sluoksni, 0,25 m gylyje (H_{abs} 52,65 m) dengėsi 4 supiltiniai žvyro ir smėlio sluoksniai 0,1 – 0,15 m storio. 0,55 m gylyje (H_{abs} 52,35 m) atsidengęs žvyro sluoksnis užpiltas ant tamsaus pilkžemio sluoksnio iki 0,15 m storio. Jį būtų galima laikyti buvusiu pirminiu paviršiumi. 0,85 m gylyje (H_{abs} 52,05 m) prasideda priemolio sluoksnis. Šurfas buvo kasamas iki 0,85-1,0 m gylio (H_{abs} 51,90-51,95 m). Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

ŠURFAS NR.29

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 30 nuotr. Nr. 31)

Šurfas Nr.29 buvo pamatuotas Ramiosios g. atkarpoje į P pusę nuo Atgimimo g., gatvės R pusėje, ties Ramioji g.6 sklypu, suprojektuoto šulinio NŠ103 vietoje. Šurfas pamatuotas 1 m V-R kryptimi ir 2 m Š-P kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.30*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,90 m.

Paviršiuje susiformavusi velėna, nes visoje gatvėje tarp kelkraščio ir sklypų, vietoje šaligatvių, padaryta žalia zona, kuri prižiūrima gyventojų. Nuėmus susiformavusios velėnos su juodžemiu sluoksni, dengėsi supiltas skaldos sluoksnis iki 0,35 m storio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 52,40 m) dengėsi supiltų plytų griuvenų sluoksnis, susidaręs formuojant gatvę. Sluoksnis užpiltas ant tamsios buvusios ariamos žemės, kuri dengėsi 0,85 m gylyje (H_{abs} 52,05 m). Jos storis iki 0,35 m. nejudintas priemolio sluoksnis pasiektas 1,2 m gylyje (H_{abs} 51,70 m). Šurfas buvo kasamas iki 1,3 m gylio (H_{abs} 51,60 m). Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

J.BILIŪNO GATVĖ

(situacijos planas Nr. 4, brėž. Nr. 31-32, nuotr. Nr. 32-33)

Gatvė susiformavusi pokaryje. Ji tęsiasi nuo V pusėje esančios Malūno g. iki sankryžos su Ramiąja gatve ir nuo sankryžos tęsiasi į P pusę iki J.Basanavičiaus g. Jos ilgis apie 150 m. Gatvė susidariusi prieškaryje buvusių kelių vietoje. Trasos suprojektuotos gatvės pietvakariniu pakraščiu, apie 70 m ilgio atkarpoje nuo sankryžos su Ramiąja gatve (šulinys NŠ99) iki J.Basanavičiaus g. (šulinys NŠ94). Iki 1940 m. šioje teritorijoje buvo keletas sklypų be užstatymo, nes buvo pievos ir dirbama žemė. Į Biržų istorinę miesto vietą patenka tik gatvės V pusė, šia gatve baigias saugomos teritorijos riba.

Biliūno g. atkarpoje nuo šulinio NŠ99 iki NŠ94 (iki J.Basanavičiaus g.) kasti šurfai Nr.30 ir 31 (*nuotr. 32-33*). Tirtas 4 m² plotas.

ŠURFAS NR.30

(*situacijos planas Nr. 4, brėž. Nr. 31 nuotr. Nr. 32*)

Šurfas Nr.30 buvo pamatuotas Biliūno g. rytinėje pusėje, ties J.Biliūno g. 4 sklypu, suprojektuoto šulinio NŠ97 vietoje, 44 metre nuo šurfo Nr.29. Šurfas pamatuotas 1 m PV-ŠR kryptimi ir 2 m ŠV-PR kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietvakarinė sienelė (*brėž.Nr.31*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,00 m.

Paviršiuje supiltas skaldos sluoksnis iki 0,3 m storio. 0,3 m gylyje (H_{abs} 53,70 m) prasideda šviesaus pilkžemio sluoksnis iki 0,45 m storio. Sluoksnis iki 0,3 m storio judintas, buvo ariamas. 0,7 m gylyje (H_{abs} 53,30 m) prasideda įžemis, nejudinto rudo molio sluoksnis. Šurfas buvo kasamas iki 0,8 m gylio (H_{abs} 53,20 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

ŠURFAS NR.31

(*situacijos planas Nr. 4, brėž. Nr. 32 nuotr. Nr. 33*)

Šurfas Nr.31 buvo pamatuotas Biliūno g. rytinėje pusėje, ties J.Biliūno g. 2 sklypu, suprojektuoto šulinio NŠ95 vietoje. Šurfas pamatuotas 1 m PV-ŠR kryptimi ir 2 m ŠV-PR kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietvakarinė sienelė (*brėž.Nr.31*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 54,40 m.

Paviršiuje dengėsi iki 0,3 m storio XX a. supiltinės žemės sluoksnis. Jis užpiltas sukelti gatvei, nes ant pokaryje suformuotos gatvės buvo pilamas žvyro sluoksnis iki 0,2 m storio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 53,90 m) dengėsi pilkžemio sluoksnis, kuris taip pat judintas, nes buvo ariamas.

Jo storis iki 0,3 m. Nejudintas rudo molio sluoksnis prasideda 0,8 m gylyje (H_{abs} 53,60 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

J.Biliūno g. tirtuose šurfluose kultūrinio sluoksnio nerasta, nejudintas priemolio sluoksnis pasiektas 0,8 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus.

KILUČIŲ, J.BASANAVIČIAUS ir ŽEMAITĖS GATVĖS

(situacijos planas Nr. 5, brėž. Nr. 31-32, nuotr. Nr. 32-33)

Ši miesto dalis kartografiniuose šaltiniuose ankstyviausiai pavaizduota XVII a. pr. T.Makovskio Biržų pilies ir miesto graviūroje. Joje už Apaščios parodyti laukai. Iš Kristupo II Radvilos instrukcijos žinoma, kad nebeleidus mieste statyti ūkinių pastatų, už Apaščios upės buvo atmatuota 59 sklypai daržams ir ūkiniams pastatams. Galima manyti, kad nuo to laiko, Biržų gyventojai statėsi ūkinius pastatus už Apaščios. XVII a. II pusėje už Apaščios upės jau buvo susidaręs Naujuoju miesteliu vadintas priemiestis, kurį su pagrindine miesto dalimi siejo viena svarbiausių gatvių, ėjusių nuo pilies vartų pietiniu turgaus aikštės pakraščiu, link tilto per upę (dabartinė J.Basanavičiaus gatvė). 1704 m. vykstant Šiaurės karui, Biržai buvo sudeginti ir sugriauti. 1746 m. dabartinė Kilučių gatvės dalis vadinama „ulica Gumienna“, sklypai iš abiejų gatvės pusių. Matyt, pradžioje į ją iš miesto buvo keliami klojimai, kaip sunkiausiai gesinami miesto gaisro atveju objektai. Vėliau joje miestiečiai statė ir gyvenamuosius namus. 1836 m. ji pavadinta Užupio (Zarieczna) arba vėliau „Pozagumienna“ vardu (dab. Kilučių gatvė), o kiemų užrašyta 44.

1932 m. Kilučių g. 1400 metrų, išgrįsta 1300 m, šaligatviai mediniai.

Dabartinė J.Basanavičiaus g. XVII a. buvo vadinama Papilio gatve. XIX a. miestui plečiantis už Apaščios upės, išaugo vadinamoji „Nadmostova“ gatvė prie Apaščios tilto (dab. Žemaitės g.). XIX a. Papilio gatvė buvo pavadinta Tilto gatve. 1922 m. Biržų miesto generaliniame plane ji suprojektuota 16 m pločio. 1932 m. duomenimis Tilto gatvė buvo 800 metrų ilgio, visa išgrįsta, cementiniai šaligatviai. 1933 m. pavadinta Dr. Basanavičiaus gatve. Iki naujo tilto pastatymo 1933 m. dabartinė J.Basanavičiaus gatvė buvusi tankiai užstatyta.

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai atlikti Kilučių g. 5a, J.Basanavičiaus g.18, Kilučių g.2, J.Basanavičiaus g.28a.

2003 m. lapkričio mėn. Biržuose Kilučių g. Nr. 5A kasant kanalizacijos šulinį 5 x 2 m dydžio, 3,2 m gylis, buvo tiriamas 10 m x 2 m plotas. Archeologinių radinių nerasta, kultūrinio

sluoksnio nepastebėta. Tai buvusi dirbama žemė (R.Songailaitė, Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2003 m.).

2004 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Biržų senojo miesto vietoje (A518) J.Basanavičiaus g. 18 buvo ištirtas apie 13 kv. m plotas. Intensyvaus kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta. 0,5 - 0,7 m storio juodžemio sluoksnis buvo dirbama žemė, kurios paviršiuje rasti tik XIX - XX a. radiniai. Iki XIX a. šioje vietoje buvo miesto daržai ir klojimai. Gyvenamieji namai pastatyti tik XIX a.(R.Songailaitė, Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 m.).

2006 m. birželio mėn. Biržų senojo miesto vietoje (A518P) Kilučių g.2 sklype namo priestatui buvo kasami pamatai. Bendras ilgis 30 m, plotis 0,5 m, gylis 1,3 m. Bendras tirtas plotas 15 kv.m. Sklype, kur buvo kasami pamatai priestatui, archeologinio sluoksnio ir radinių nerasta. Įžemis, molis, prasideda 0,5-,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus (R.Songailaitė, Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2006 m.).

KILUČIŲ GATVĖ

Į Biržų senojo miesto ir istorinės dalies teritoriją, pateko apie 261 m ilgio atkarpa (nuo Bitės g. iki J.Basanavičiaus g.). Apie 80 m ilgio atkarpa – nuo Bitės g. iki Kilučių g.11 (nuo ENŠ193 iki ENŠ 197) buvo buvo renovuojami esami nuotekų šuliniai ir perklotos trasos gatvės rytinėje pusėje. Nuo ENŠ 197 (Kilučių g.11) iki sankryžos su J.Basanavičiaus gatve (, FK trasa suprojektuota Kilučių g. rytiniu pakraščiu. Išpjovus asfaltą keturių šulinių vietose, buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Ištirtas 16 m² plotas (*nuotr.Nr.27-30*).

ŠURFAS NR.25

(*situacijos planas Nr. 5, nuotr. Nr. 27*)

Šurfas Nr. 25 kastas šulinių NŠ 147,148 vietoje, tarp Kilučių g. 1 ir 3. Šurfo dydis 2 x 2 m. Po asfaltu ir plonu skaldos sluoksniu, 0,2 m gylyje atsidengė iš lauko riedulių grįstas grindinys (*nuotr.Nr.27*). Šurfe atlikta tik fotofiksacija, nes grindinys kasant šurfą nebuvo ardomas, paliktas apžiūrėti, nes buvo kreiptasi raštu į Biržų r. savivaldybę ir KPD Panevėžio TP dėl tolesnių tvarkybos darbų šioje gatvėje. Šurfas buvo nuardytas tik gavus atsakymą ir leidimą kasti trasą atviru būdu. Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta. Grindinys klotas ant natūralaus smėlio su moliu sluoksnio (ši vieta yra buvusi kalva).

ŠURFAS NR.26

(situacijos planas Nr. 5, brėž.nr.26, nuotr. Nr. 28)

Šurfas Nr.26 buvo pamatuotas Kilučių g. rytinėje pusėje, ties Kilučių g. 5 sklypu, suprojektuoto šulinio NŠ151 vietoje. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (raidžių AB) numeracija ir 2 m Š-P kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė sienelė (*brėž.Nr.26*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,80 m.

Grindinys atsidengė 0,45-0,5 m gylyje (H_{abs} 53,35-53,30 m) po trimis sluoksniais pakloto asfalto bei supiltiniais skaldos ir žvyro sluoksniais. Grindinys grįstas iš vidutinio dydžio, neskaldytų lauko akmenų (0,25 x 0,2 x 0,15 m). Nuėmus akmenis, nustatyta, kad grindinys paklotas ant 0,1 m storio supilto smėlio sluoksnio. Įžemis, nejudintas priesmėlio sluoksnis, prasideda 0,6 m gylyje (H_{abs} 53,20 m). Šurfas kastas iki 0,8 m gylio (H_{abs} 53,00 m). Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

ŠURFAS NR.27

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr. 27, nuotr. Nr. 29)

Šurfas Nr.27 buvo pamatuotas Kilučių g. rytinėje pusėje, Kilučių g. ir Draugystės g. sankryžoje, suprojektuoto šulinio NŠ152 vietoje. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (raidžių AB) numeracija ir 2 m Š-P kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietinė sienelė (*brėž.Nr.27*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,60 m.

Po išpjautu asfaltu, rankiniu būdu nukasus apie 0,3 m storio supiltus skaldos ir žvyro sluoksnius, 0,5 m gylyje (atsidengė grindinio paviršius. Klotas iš smulkių 0,15 x 0,2 x 0,10 m dydžio lauko akmenų. Ties rytine šurfo senele grindinys nuardytas, nes praeina ryšių trasa. Nuėmus grindinio akmenis, kultūrinio sluoksnio nerasta. Įžemis, priemolis prasideda 0,65 m gylyje (H_{abs} 52,95 m). Šurfo gylis 0,75 m (H_{abs} 52,85 m).

ŠURFAS NR.28

(situacijos planas Nr. 5, brėž. Nr.28-29, nuotr. Nr. 30)

Šurfas Nr.28 buvo pamatuotas Kilučių g. rytinėje pusėje, ties Kilučių g.11 PV kampu, suprojektuoto šulinio NŠ153 vietoje. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (raidžių AB) numeracija

ir 2 m Š-P kryptimi (skaičių(1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo rytinė (brėž.Nr.28) ir vakarinė (brėž.Nr.29) sienelės. Paviršiaus aukštis H_{abs} 52,80 m.

Po išpjautu asfaltu, rankiniu būdu nukasus apie 0,8 m storio supiltus skaldos, žvyro sluoksnius bei giliau buvusį senąjį asfaltą, grindinio paviršius ties rytine sienele dengėsi 0,85 m gylyje (H_{abs} 51,95 m), ties vakarine sienele 0,65-0,7 m gylyje (H_{abs} 52,10 m). Klotas iš smulkių 0,13 x 0,2 x 0,25 m dydžio neskaldytų lauko akmenų. Grindinio nuolydis į R pusę. Nuėmus grindinio akmenis, atsidengė supiltas pilkas smėlis, ant kurio buvo paklotas grindinys. Ties rytine sienele, 1,0 m gylyje (H_{abs} 51,80 m) po smėliu dengėsi tamsus uždumblėjęs sluoksnis, ties vakarine sienele, po pilko smėlio sluoksniu, atsidengė supiltas tamsios žemės sluoksnis iki 0,25 m storio, kuris turėjo būti supiltas į užliejamą dumblingą žemę. Tamsus uždumblėjęs sluoksnis dengėsi 1,0 m gylyje (H_{abs} 51,80 m). 1,2-1,25 m gylyje (H_{abs} 51,60-m) prasideda melšvas šlyno su smėliu sluoksnis. Šurfas kastas iki 1,3 m gylio (H_{abs} 51,50 m). Ši gatvės vieta visada buvusi žema, nes šalia į V pusę teka Apaščia. Per pavasario polaidžius dar iki 2006 m. šios gatvės vietos rekonstrukcijos būdavo užliejama. Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta.

J. BASANAVIČIAUS GATVĖ

J.Basanavičiaus g. trasos suprojektuotoje 171 m atkarpoje, apie 70 m nuo J.Biliūno g. į V pusę, J.Basanavičiaus šiaurine puse buvo kasama per perkastus sluoksnius ir daromi prastūmimai, tai šulinių vietose Šurfai nebuvo kasami.

Apie 100 m ilgio atkarpoje nuo Malūno-Kilučių sankryžos į V pusę trasos suprojektuotos J.Basanavičiaus gatvės pietiniu pakraščiu. Buvo kasamas šurfas Nr.51 ir vykdomi archeologiniai žvalgymai.

ŠURFAS NR.51

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr.62-64, nuotr. Nr. 70-71)

Šurfas Nr.51 buvo pamatuotas pietinėje gatvės pusėje, ties J.Basanavičiaus g. 14 sklypu, suprojektuoto šulinio NŠ137 vietoje. Šurfas pamatuotas 2 m V-R kryptimi (raidžių AB) numeracija ir 2 m Š-P kryptimi (skaičių (1-2) numeracija. Šurfas sienelėmis orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,25 m² plotas (nuotr. Nr.70-71). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuotos šurfo visos keturios sienutės (brėž.Nr.62-54) Paviršiaus aukštis H_{abs} 53,50 m.

Po asfalto, skaldos ir žvyro sluoksniais, grindinys ties rytine ir šiaurine sienelėmis pasiektas 0,45 m gylyje (H_{abs} 53,05 m), ties vakarine sienoje apardytas grindinys dengėsi -0,6 m gylyje (H_{abs} 52,90 m). Pietinėje šurfo pusėje grindinys nuardytas dar sovietmečiu kastos lietaus nuotekų trasos. Jos kraštas sutapo su šurfo pietinės sienelės kraštu. Grandinys paklotas iš vidutinio dydžio lauko akmenų (0,15x0,2x0,25 m). Akmenys sudėti į supiltą iki 0,15 m storio smėlio sluoksnį. Po smėlio sluoksniu, 0,6-0,65 m gylyje (H_{abs} 52,85 m) rytinėje ir šiaurinėje sienelėje dengėsi tamsios su moliu ir degėsiomis supiltinės žemės sluoksnis iki 0,3 m storio. 0,9 m gylyje (H_{abs} 52,55 m) rytinėje ir šiaurinėje sienelėse bei 1,0 m gylyje (H_{abs} 52,80 m) pietinėje sienelėje dengėsi supiltinis sluoksnis, kurį reikėtų laikyti buvusiu kelio danga. Vakarinėje sienelėje po grindiniu dengėsi supiltinės su moliu ir smėliu sluoksnis, kurio dalis matyt, yra supilta, klojant gatvėje lietaus nuotekos. Šurfe, po buvusiu kelio danga, dengėsi dumblo sluoksnis, į kurį buvo pilamas smėlio su moliu sluoksnis. Daugiausia užpildo grunto fiksuota pietinėje ir vakarinėje šurfo pusėje. Dumblo sluoksnis pietinėje sienelėje prasideda 1,4 m gylyje (H_{abs} 52,10 m), rytinėje pusėje 1,1 m gylyje (H_{abs} 52,40 m), vakarinėje šurfo sienelėje uždumblėjęs sluoksnis prasideda 1,2 m gylyje (H_{abs} 52,30 m), į P pusę jis perkastas. Įžemis, rudas molis, šurfo rytinėje pusėje pasiektas 1,1 m gylyje (H_{abs} 52,40 m), vakarinėje pusėje 1,2 m gylyje (52,30 m), pietinėje pusėje 1,5 m gylyje (H_{abs} 52,00 m), šiaurinėje sienelėje 1,25 m gylyje (H_{abs} 52,25 m).

Šurfo sluoksnių startigrafija leidžia daryti išvadą, kad po grindiniu dengėsi supiltiniai sluoksniai, susidarę ant 1,1 m gylyje atsidengusios seniausios kelio dangos, susidariusios dar nuo XVII a. formuojantis keliui. Ant grindinio užpiltas storas žvyro ir skaldos sluoksnis, kai 2005 m. statant tiltą per Apaščią, arčiau upės buvo sukelta J.Basanavičiaus g.

J.Basanavičiaus g. pietinėje pusėje suprojektuotoje nuotekų trasoje (apie 100 m ilgio) po asfalto ir skaldos sluoksniu atsidengė XX a. pr. grindinys, jis apardytas inžinerinių trasų vietose. XX a. 3 deš. gatvės plotis su grindiniu buvęs apie 8 m, skaičiuojant nuo pietinio gatvės krašto. J.Basanavičiaus g. sovietmečiu praplatinta į Š pusę.

ROTUŠĖS G.2 TERITORIJA (Biržų sporto mokykla)

(situacijos planas Nr. 1, brėž. Nr.28-29, nuotr. Nr. 70-71)

Rotušės g. 2 teritorija yra už Biržų piliavietės PR griovio krašto ir joje rasta seniausia Biržuose archeologinė medžiaga. Šioje vietoje galima išskirti 2 užstatymo laikotarpius: apie XVI a. pradžią iki 1584 m (iki I-osios Biržų mūrinės pilies statybos) ir XIX a. vid. (dabartinės katalikų bažnyčios statyba, Tiškevičių ligoninės statyba). Nuo XVI a. pab. – iki 1704 m. tirta teritorija buvo Biržų tvirtovės pietrytinės prieigos ir strateginiais sumetimais buvo neužstatyta. Sugriovus Biržų tvirtovę, dabartinė Sporto mokyklos teritorija priklausė miestui. 1871 m. grafo Jono Tiškevičiaus

įpėdinis Mykolas, vykdydamas caro Aleksandro II nurodymus, duotus 1862 m. gegužės 29 d. Biržų Tiškevičiams suteikiant įkuriant Biržų majorato teisę, pastatė mūrinį pastatą, skirtą ligoninei. Ligoninė pradėjo veikti tik 1886 m. kovo 28 d. Biržų valsčiaus taryba dėkodama dievui už caro Aleksandro stebuklingą išsigelbėjimą prie Borki 1887 m., pradėjo rūpintis II medinio ligoninės pastato statyba. Statybomis rūpinosi gydytojas Vitvinskis, o užbaigė gydytojas Karosas. Medinis pastatas buvo atidarytas 1891 m. birželio 7 d. Iki II – ojo pasaulio karo teritorijoje buvo 5 pastatai. 1944 m. kai kurie mediniai pastatai sudegė, tačiau 1949 m. dar buvo išlikęs medinis ligoninės pastatas. 1953 m. apgriuvęs mūrinis pastatas buvo perduotas įsikūrusiai Biržų sporto mokyklai (Rotušės g.2).

Apie I-ąjį užstatymo laikotarpį žinoma tik iš 1930 m. vykdytų teritorijoje archeologinių tyrimų (J.Mikelėno), nes buvo rasti XVI a. viduriu datuojami kokliai bei kaip pats autorius rašė „1930 m. Biržų žiniose“ -tenka manyti, kad čia yra buvęs rūmas, kurio statybai buvo vartojamas žalias molis, medis ir, galbūt, šiaudai“. Iš istorinių šaltinių žinoma, kad 1520 m. Biržai turėjo 53 miestiečių dūmus. Remiantis 1528 — 1530 m. sudarytu Jurgio Radvilos „Dvarų surašymu“ nurodyta, visa Biržų valda turėjo 215 dūmų. Pačiuose Biržuose buvo 105 dūmai, iš kurių 63 dūmus sudarė miestiečiai, o 42 dūmai buvo dvaro baudžiauninkų. Biržų dvaro ariama žemė sudarė 150 statinių plotą, t.y. 107 ha ariamos žemės. Tačiau iki šiol nerasta dokumentų, kuriuose būtų minima konkreči Biržų dvaro vieta. 1561 m. inventoriuose minimas Biržų dvaras su 4 svirniais, virtuve, kepykla, bravoru. Šioje teritorijoje lokalizuojama dvaro vieta iki I – sios pilies statybos. Pagal J.Mikelėno aprašytus sluoksnius matosi, kad buvęs gaisras, nes rastas storas degusių sluoksnis bei perdegę kokliai.

Apie 1984 m. Kristupas Radvila Perkūnas pradeda statyti italų tipo Biržų pilį, apjuostą gynybiniu grioviu bei pylimu. Kasant pilies PR pusėje griovį dalis žemių pateko ant PR šlaito. Archeologinių tyrimų metu 1930 m. (J.Mikelėnas) rastas supiltas 2 m storio smėlio su moliu sluoksnis ir kaip rašo autorius, „jis storėja į žemių pusę“. 1994 m. (R.Songailaitė) buvo fiksuotas Mikelėno kasto ir tirta griovio pjūvis. 2005 m.(R.Songailaitė) vykdė žvalgomouosius archeologinius tyrimus Rotušės g.2 teritorijoje. Priešais Rotušės 2a pastatą, supilto smėlio su moliu sluoksnis siekė apie 2,5 m storio, jame rasta XVI a. keramikos (ATL, 2005, p. 237-238). 2006 m. rekonstruojant prie Sporto mokyklos esančią sporto aikštelę buvo iškasta 12 šurfų. Aptiktas iki 1,7 m storio XIX – XX a. kultūrinis sluoksnis (R.Jonaitis, Rotušės g.2 ATL, p.541).

2011 m. prie Rotušės g.2 Š ir R fasadų buvo kasami šurfai Nr.39-42 (nuotr.Nr.44-47). Tirtas 34,5 m² plotas.

ŠURFAS NR.39

(situacijos planas Nr. 6, brėž. Nr. 41, nuotr. Nr. 44-45, rad.Nr.26)

Šurfas Nr.42 buvo pamatuotas 11 m į PR pusę nuo šurfo Nr.41 PR sienutės, PH 6 šulinio vietai. Šurfas 2 m ŠV-PR kryptimi skaičių (1-2) numeracija ir 1,5 m PV-ŠR kryptimi raidžių (AB) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 3 m² plotas (nuotr. 44-45). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuotos šurfo PV sienutė (brėž.Nr.41) ir ŠR sienutė (brėž. Nr. 42). Paviršiaus aukštis H_{abs} 58,70 m.

Paviršiuje supiltinis XX a. sluoksnis. Po juo dengėsi iki 0,25 m storio pilkos supiltinės žemės sluoksnis. 0,7 m gylyje (Habs 58,00 m) prasideda permaišytas supiltas molio su žvyru sluoksnis. Jis tęsiasi ties PV sienutė iki 1,4 m gylio (Habs 57,25 m), ties ŠR sienute iki 1,2 m gylio. Šiame gylyje ŠR sienutėje fiksuotas tamsios žemės sluoksnis iki 0,15 m storio. Po juo vėl prasideda supiltinis molio su žvyru, smėlio sluoksnis. ŠR ir PV sienutėje 2,15 m gylyje (Habs 56,55 m) fiksuotas buvęs pirminis paviršius, pilkžemio sluoksnis. Jo storis iki 0,15 m. Ties PV sienute jis išlikęs, o TR sienutėje ties R kampu perkastas ir užpiltas jau minėtu moliu su žvyru sluoksniu.

Šurfo gylis 2,3 m (Habs 56,40 m). Šurfe sluoksnio su radiniais nerasta. Supiltinė žemė priskiriama I-osios pilies statybos laikotarpiui (XVI a. pab.).

ŠURFAS NR.40

(situacijos planas Nr., 6, brėž. Nr. 41-43, nuotr. Nr. 46-49, rad. Nr. 27-47, 439-467)

Šurfas Nr. 40 kastas priešais Rotušės g.2 pagrindinį fasadą, šuliniui NŠ178. Pradžioje šurfas buvo ištirtas 2 x 2 m dydžio (nuotr. Nr. 46), tačiau piliavietėje pakoregavus projektą, šurfas buvo praplėstas ir jo dydis 3,5 m ŠR-PV kryptimi (raidžių A-D) numeracija ir 5 ŠV-PR kryptimi (skaičių (1-5) numeracija. Tirtas 17,5 m² plotas. Ataskaitoje jis vadinamas šurfu, nes pradėtas tirti kaip šurfas Nr.42.

Šurfo ŠV sienelė nuo Rotušės g.2 pastato PR fasado nutolusi 8 m. Šurfo V ir Š kampai nuo pastato R ir P kampų nutolę 13,4 m atstumu. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurės vakarinė (brėž. Nr. 41), pietrytinė (brėž. Nr. 42) ir pietvakarinė sienutė (brėž.Nr.43). Paviršiaus aukštis H_{abs} 58,80 m.

Šurfe fiksuoti supiltiniai sluoksniai susidarę užpilant teritoriją kasant pilies PR griovį. Tačiau PV sienutėje (brėž. Nr. 43) susidariusi sluoksnių stratigrafija leistų manyti, kad šioje vietoje buvę ir perkasimai ir supylimai, susiję net tik su teritorijos užpylimu. Jau pradžioje pradėjus tirti 2

x 2 dydžio šurfa, PV sienutėje (*nuotr. Nr. 46*) išryškėjo tamsios žemės pylimas, nužemėjantis ŠV –PR kryptimi. Praplatinus šurfa į ŠV pusę, PV sienutėje aiškiai išryškėjo pylimo kontūras. Fiksuotame PV sienutės pjūvyje (*brėž. Nr. 43*) paviršiuje asfalto sluoksnis, paklotas ant supulto 0,4 m storio žvyro ir skaldos sluoksnio. Šis sluoksnis susidaręs XX a. pabaigoje, kai 1994 m. buvo klojama elektra, o vėliau tvarkoma teritorija. 0,5 m gylyje (H_{abs} 57,60 m) per visą paviršių dengėsi tamsios žemės sluoksnis iki 0,15 m storio. Tai galėjo būti XIX a. pab. –XX a. I pusės sluoksnis. PV sienutės pjūvyje, *brėž. Nr. 45*, išryškėjo dvi tamsios žemės juostos susidariusios užpilant teritoriją. Viena tęsiasi nuo kv. 2D iki 5D, iki 2m5 m gylio, kita nuo kv.1D, prasidėjusi 1,0 m gylyje (H_{abs} 56,00 m) iki kv.5D, 3,25 m gylio (H_{abs} 56,25 m). Šis žemės sluoksnis rėmėsi į tokį pat sluoksnį, kuris tęsėsi į ŠV pusę, link kv. 2D ir ties juo baigiasi, atsiremdamas į perkastą sluoksnį, sudarantį stačiakampį 40 x50 cm, kuris susidaręs perkasus buvusį pirminį paviršių. Preparuojant sluoksnį 3,5-4 m gylyje rasta molinių indų šukių (*rad. Nr.29-39*), ketinis šrapnelis (*rad. Nr.43*), keturspyglis (*rad. 46*), kaolininių pypkučių galiukų bei galvutė. Nejudintas priemolio sluoksnis ties P sienute prasideda 3,0 m gylyje (H_{abs} 56,60 m). Kasama buvo rankomis, todėl buvo surenkamos visos liekanos, galinčios patikslinti šią struktūrą.

ŠURFAS NR.41

(situacijos planas Nr.6, , *brėž. Nr.44*, *nuotr. Nr. 50*)

Šurfas Nr.41 buvo pamatuotas 3 m į ŠR pusę nuo Rotušės g.2 pastato ŠR fasado, 6 m į ŠV pusę nuo pastato R kampo. Šurfas buvo kasamas vandentiekio linijos prastūmimo prieduobei, kuri ėjo nuo piliavietėje tirta ploto Nr.3, per PR pylimą. Šurfas pamatuotas 3 m PV-ŠR kryptimi (*raidžių ABC*) numeracija ir 3 m ŠV-PR kryptimi (*skaičių (1-3)*) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 9 m² plotas (*nuotr. 50*). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurės rytinė sienutė (*brėž.Nr.44*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 58,80 m.

Paviršiuje supiltinis sluoksnis iš skiedrų, akmenų anglies, griuvenų iki 0,3 m storio. Ties Š kampu, kv.1-2C užpiltas molio sluoksnis apie 0,1-0,25 m storio, nužemėjantis į Š pusę. 0,4 m gylyje (H_{abs} 58,40 m) prasideda supiltinis pilkos žemės sluoksnis apie 0,7 m storio. Jame pasitaikė akmenų, plytų griuvenų. Sluoksnį galima priskirti XIX a. pab. – XX a. I pusei. 1,0 m gylyje (H_{abs} 57,80) išsiskiria tamsiai pilkos žemės sluoksnis, kurį reiktų laikyti susidariusiu iki ligoninės statybos laikotarpio, t.y. XIX a. II pusės. Po juo, 1,1 m gylyje (H_{abs} 57,70 m) pradėjo dengtis supiltiniai sluoksniai: molio apie 0,25 m storio, šlyno apie 0,1 m storio, molio su žvyru bei molio su smėliu sluoksnis. 1,4 m gylyje (H_{abs} 57,35 m), kv. 1-2 AB, fiksuotas 0,2 m storio gelsvo

smėlio sluoksnis. Po juo, 1,55 m gylyje (H_{abs} 57,25 m) dengėsi iki 0,25 m storio supiltas molio sluoksnis, giliau prasideda vientisas supilto molio su priemėliu sluoksnis apie 0,5 m storio.

Visi minėti sluoksniai supiltiniai ir pilti etapais. Pilkžemio, buvusio pirminio paviršiaus, sluoksnis prasideda 2,3 m gylyje (H_{abs} 56,45 m). Jo storis iki 0,25 m. Po juo, 1,45 m gylyje (H_{abs} 56,35 m) prasideda nejudinto priemėlio sluoksnis. Šurfo gylis 2,6 m (H_{abs} 56,20 m).

Šurfe kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta. Galima išskirti 3 horizontus: XX a. – XIX a. I pusė, o žemiau, po tamsiai pilkos žemės sluoksnio dengėsi jau supiltiniai sluoksniai, susidarę kasant pilies PR griovį XVI a. pabaigoje.

ŠURFAS NR.42

(situacijos planas Nr. 6, brėž. Nr.47, nuotr. Nr. 51,)

Šurfas Nr.42 buvo pamatuotas 15 m į PR pusę nuo šurfo Nr.41 PR sienutės, PH 6 šulinio vietai. Šurfas 2 m PV-ŠR kryptimi (raidžių AB) numeracija ir 2,2 m ŠV-PR kryptimi (skaičių (1-3) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 4,4 m² plotas (nuotr. 51). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo šiaurės rytinė sienutė (brėž.Nr.45). Paviršiaus aukštis H_{abs} 58,80 m.

Šurfe fiksuoti supiltiniai sluoksniai. Paviršiuje iki 0,5 m gylio (H_{abs} 58,30 m) supiltinis XX a. sluoksnis. Po juo dengėsi užpiltas priemolio sluoksnis iki 0,9 m storio. 1,4 m gylyje (H_{abs} 57,30 m) užpiltas 0,25 m storio molio sluoksnis ant žvyro su smėliu sluoksnio. 1,7 m gylyje (H_{abs} 57,10 m) dengėsi permaišytas molio su smėliu ir žvyru sluoksnis, kurio storis ties R kampu iki 0,4 m, o link Š kampo nužemėja iki 2,75 m gylio (56,05 m). Po juo, užpiltas smėlio sluoksnis 0,15 m storio ties Š kampu ir 0,35 m storio ties R kampu. Smėlis užpiltas ant buvusio pirminio paviršiaus, pilkžemio sluoksnio, kurio paviršius ties R sienele pasiektas 2,4 m gylyje (56,40 m), o ties Š sienele 2,8 m gylyje (H_{abs} 56,00 m). Įžemis, pasiektas R pusėje 2,5 m gylyje, Š pusėje 2,9 m gylyje (H_{abs} 55,85 m). Iš sluoksnių stratigrafijos galima daryti išvadą, kad buvęs griovys, ejęs PV – ŠR kryptimi. Šurfe 2,5 m gylyje tarp supiltų sluoksnių rastos molinių indo šukės (rad. Nr.48-49) bei čerpės fragmentas (rad. Nr. 50).

ROTUŠĖS IR LIGONINĖS GATVIŲ SANKRYŽA

(ŠURFAI NR.47,48,49,50, situacijos planas Nr.7)

Iki 2011 m. žvalgomųjų tyrimų teritorijoje tarp dabartinės katalikų bažnyčios aikštės bei Rotušės g.1, (Rotušės ir Ligoninės g. sankryžoje), preliminariai, remiantis kartografinė medžiaga (XVII a. pradžios Tomo Makovskio Biržų miesto ir pilies graviūra), buvo lokalizuojamas buvęs griovys už gynybinės sienos, tiltelis bei kelio, ėjusio link Žemaitijos per dvaro žemę, pradžią. 2011 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai leido patvirtinti kartografinius duomenis.

Ši teritorija buvo svarbi visais Biržų gyvavimo etapais. XVI a. iki Biržų piliavietės statybos, buvo šalia Biržų dvarvietės (Rotušės g. 2,4 teritorija), pastačius pilį, buvo gynybinių miesto įtvirtinimų, prie Žemaitijos kelio, dalis. XVII a. II pusėje per šią teritoriją iš pilies buvo susisiekiama su dvaru (Rotušės g.18 teritorija). Po 1704 m. nebelikus miesto gynybinės sienos, šioje teritorijoje buvęs griovys turėjo būti užpiltas. Senojo kelio vietoje formavosi Rotušės g. Gatvė pradėjo aktyviau funkcionuoti, kai šios gatvės šiaurinėje dalyje grafai Tiškevičiai 1860 m. pastatė katalikų bažnyčią o apie 1884 m. ligoninę (dabartinė Sporto mokykla, Rotušės g.2 teritorija).

XIX a. dabartinė Rotušės gatvė vadinosi Bažnyčios ir Grafo. 1919 10 23 pavadinta Kanauninko, o 1925 m. pastačius miesto rotušę (dab.Rotušės 10) pervadinta Rotušės gatve.

1922 m. Biržų miesto generaliniame plane parodyti gatvėje pažymėti tik du namai: vienas ties dab.Rotušės g.10 (brolių Gulbių (Frico, Petro ir Jono) karšykla, kitas dabartinis Rotušės g.4, buvusi bažnyčios špitolė. Pokaryje gatvė pavadinta V.Mickevičiaus - Kapsuko vardu. Apie 1990 m. gatvei gražintas senasis pavadinimas.

2011 m. Rotušės ir Ligoninės gatvių sankryžoje (priešais Biržų katalikų bažnyčios šventoriaus vartus) šulinių bei prastūmimo prieduobių vietose buvo kasami šurfai Nr.47-50 (nuotr. Nr. 9-17). Ištirtas apie 9 m² plotas. Archeologinių žvalgymų metu fiksuotas kastos 44 m trasos atkarpos Rotušės g. nuo šurfo Nr.47 (NŠ180) į P pusę, iki NŠ16 sienelės pjūvis. Jame fiksuoti sluoksniai leistų daryti prielaidą, kad Rotušės g. pradžioje į PV pusę buvęs griovys.

ŠURFAS NR.47

(situacijos planas Nr. 7, brėž. Nr.52-53, nuotr. Nr. 51)

Šurfas Nr.47 buvo pamatuotas apie 3 m į R pusę nuo NŠ 180 šulinio, prastūmimo prieduobei, priešais bažnyčios šventoriaus vartus. Atstumas nuo šventoriaus R kampo į V pusę 16 m ir 8,5 m į P pusę. Šurfas 1,6 m ŠR-PV kryptimi skaičių (1-2) numeracija ir 1m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 1,6 m² plotas (nuotr. 60-61). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietvakarinė sienutė. Paviršiaus aukštis H_{abs} 57,70 m.

Pradžioje, išpjovus šurfo vietoje asfaltą, dengėsi tašytų akmenų grindinio paviršius. Kad neardyti grindinio, šurfas buvo pastumtas į R pusę, kur jau nebebuvo tašytų akmenų. Tai buvo galima padaryti, nes šurfas buvo skirtas prastūmimo prieduobei.

Išardžius grindinį ir nuėmus lauko akmenis (apie 20x30x15 cm dydžio), dengėsi supiltas smėlio sluoksnis, buvęs po grindiniu, o po juo supiltas žvyro su smėliu sluoksnis, iki 0,25 m storio. 0,5 m gylyje (H_{abs} 57,20 m) prasidėjo pilkos žemės su griuvenėlėmis sluoksnis. Jame rasta molinių indų bei stiklinių dirbinių šukių (rad. Nr.57-65). Sluoksnis pagal rastus radinius datuojamas XIX a. 0,7 m gylyje (H_{abs} 56,90 m) pradėjo dengtis supiltas molio su smėliu sluoksnis. Jo storis apie 0,8 m. 0,7-1,3 m gylyje jame buvo rasta geležinių kaltinių vinių, bato apkaustas, stiklinių butelių fragmentų (rad. Nr.66-77), odinės avalynės liekanų (ilustr.21), plokščiojo koklio fragmentas, padengta žalsva glazūra, puoštas augaliniu motyvu, kuris datuojamas XVII a.pr (rad. Nr.70). Iš rastų sluoksnyje radinių, sluoksnį datuoti galima XVII - XVIII a. Sluoksnis supiltinis, radiniai patekę iš kitų vietų. Visame šurfe, 1,6 m gylyje (H_{abs} 56,10 m) dengėsi rudas šlynas, degėsi, dumblas), sluoksnis fiksuotas R ir V sienelėse. Jo storis apie 0,30 m, panašus į duobės dugną. Nejudintas priemolio sluoksnis pasiektas 1,9 m gylyje (H_{abs} 55,80 m). Šurfo gylis 2,0 m (H_{abs} 55,70 m).

ŠURFAS NR.48

(situacijos planas Nr. 7, brėž. Nr.54-57, nuotr. Nr. 62-63)

Šurfas Nr.48 buvo pamatuotas apie 12,6 m į R pusę nuo šurfo Nr,47, atstumas iki šventoriaus tvoros 12 m. NŠ 180 šulinio, į R pusę, 15,3 m. Šurfas buvo kasamas FT prastūmimo prieduobei. Šurfas 1,5 m ŠR-PV kryptimi (skaičių numeracija (1-2) ir 1,5 m ŠV- PR kryptimi raidžių (A-B) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,25 m² plotas (nuotr. 62-63). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuotas šurfo paviršius 0,45-0,6 m gylyje (brėž.

Nr.54, šurfo šiaurės rytinė sienutė (brėž.Nr.55), pietrytinė sienutė (brėž. Nr. 56), šiaurės vakarinė sienutė (brėž.Nr.57). Paviršiaus aukštis H_{abs} 57,70 m.

Po išpjautu asfalto sluoksniu dengėsi netašytų lauko akmenų grindinys, paklotas ant supilto šviesaus smėlio sluoksnio. Nuėmus grindinio akmenis ir nukasus smėlį, 0,35-0,5 m gylyje (H_{abs} 57,35-57,20) m) dengėsi apardyto grindinio fragmentai tarp pilkos su griuvenėlėmis sluoksnio. Grindinys išlikęs ties P, R ir V kampais. Šurfo viduryje grindinio akmenų neišlikę, tik pilkos žemės sluoksnis. Ties ŠR sienelėje 0,5 m gylyje (H_{abs} 57,20 m) dengėsi supiltas molio sluoksnis, į kurį buvo sudėti akmenys. PR sienelėje po pilko žemės sluoksniu, 0,45 m gylyje (H_{abs} 57,25 m) dengėsi tamsios žemės sluoksnis su nuolydžiu į P pusę. Ant jo buvo sudėti grindinio akmenys išlikę kv.1B. Visame šurfe vienodas pilkos žemės sluoksnis prasideda 0,5-0,6 m gylyje (H_{abs} 57,20-57,10 m). Jo storis nevienodas: ŠR sienutėje jis 0,25 m storio ir supiltas (susidaręs) ant 0,25 m storio priemolio sluoksnio, kurio paviršiuje buvo medienos liekanų. PR sienutėje Pilkos žemės sluoksnis fiksuotas po grindinio akmenimis 0,5-0,8 m gylyje, su nuolydžiu į P pusę. Kv. 2B, pilko sluoksnio apačioje rasti 3 akmenys, sudėti kaip grindiniui, į priemolio sluoksnį 0,85 m gylyje (H_{abs} 56,95 m). ŠV sienutėje pilkos žemės sluoksnis dengėsi 0,5 m gylyje (H_{abs} 57,20 m), jo apačia pasiekta ties V kampu 0,9 m gylyje (H_{abs} 56,80 m), ties Š kampu 0,65 m gylyje (H_{abs} 57,05 m). Pilkos žemės sluoksnis susidaręs ant priemolio sluoksnio iki 0,4 m storio. Po juo dengėsi molio su žvyru sluoksnis. Šurfas buvo kasamas iki 1,1 -1,15 m gylio (H_{abs} 56,60 m), ties ŠR sienute iki 1,2 m gylio (H_{abs} 56,50 m).

Šurfe XX a. radinių buvo rasta tik iki 0,5 m gylio. Šioje vietoje buvo suversta XIX a.pab.- XX a. pr. stiklinių butelių šukių, perdegusio metalo ir t.t. Giliau radinių nebuvo rasta.

ŠURFAS NR.49

(situacijos planas Nr. 7, brėž. Nr.58-59, nuotr. Nr. 65-66)

Šurfas Nr.49 buvo pamatuotas esančio vandentiekio šulinio (EVŠ111) pietinėje pusėje. Šurfas buvo skirtas naujos prastumtos vandentiekio trasos iš piliavietės pajungimui. Nuo bažnyčios tvoros šurfas nutolęs 8,2 m atstumu, nuo šventoriaus tvoros v kampo 28 m atstumu. Šurfas pamatuotas 1,2 m ŠR-PV kryptimi (raidžių A-B) numeracija ir 2,3 m ŠV-PR kryptimi skaičių (1-2-3) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,76 m² plotas (nuotr. 65-66). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo pietvakarinė (brėž.Nr.58) ir šiaurės vakarinė sienutės (brėž. Nr.59). Paviršiaus aukštis H_{abs} 57,70 m.

Paviršiuje, nuėmus išpjautą betoną, dengėsi apie 1 m pločio tašytų akmenų ir 1,3 m pločio lauko akmenų grindinys (*nuotr. Nr.65*). Atidengtos 5 eilės tašytų akmenų 1 m pločio atkarpoje buvo nuimta. Tašytų akmenų dydis 15 x30 x15 cm, 18 x 28 x 15 cm. Grindinys ties ŠR sienele seniau nuardytas, kai buvo klojama tarybiniais metais vandentiekio trasa ir statomas šulinys (EVŠ111).

Grindinys klotas ant supilto smėlio sluoksnio. 0,4 m gylyje (H_{abs} 57,30 m) šurfe ties PV sienele dengėsi pilkos žemės sluoksnis iki 0,3 m storio, ties ŠV sienele 0,5 m storio. Po pilkos žemės sluoksniu 0,7 -1,0 m gylyje (H_{abs} 57,00-56,70 m) prasideda molio su smėliu sluoksnis, panašus į supiltinį, tačiau jokių papildomų priemaišų ar radinių jame nerasta. Šurfas kastas iki 1,4 m gylio (H_{abs} 56,30 m). Sluoksnis panašus į natūralų, giliau nebuvo kasama. Šurfe radinių ir tradicinio kultūrinio sluoksnio nerasta. Šurfo ŠR sienelėje fiksuotas perkasimas statant anksčiau šulinį (*nuotr. Nr.66*).

ŠURFAS NR.50

(situacijos planas Nr. 6, brėž. Nr.60-61, nuotr. Nr. 67-68)

Šurfas Nr.50 buvo pamatuotas naujam vandentiekio šuliniui (NŠ 180) skirtam naujos prastumos vandentiekio trasos iš piliavietės sujungimui su šuliniu (EVŠ163), esančiu Rotušės g. Nuo bažnyčios tvoros šurfas nutolęs 10,3 m atstumu, iki šurfo Nr.48 atstumas 15,3 m. Asfaltas šulinio vietoje buvo atidengtas 2,5 x 2,5 m pločio (*nuotr. Nr.67*). Šurfas pamatuotas 1,5 m ŠR-PV kryptimi (raidžių A-B) numeracija ir 1,5m ŠV-PR kryptimi skaičių (1-2-3) numeracija. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,25 m² plotas (*nuotr. 67-68*). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (*brėž.Nr.60*) ir PV sienutė (*brėž. Nr.61*). Paviršiaus aukštis H_{abs} 57,70 m.

Po asfaltu atsidengęs lauko riedulių grindinys, klotas ant supilto smėlio sluoksnio. 0,4 -0,5 m gylyje (H_{abs} 57,30-57,20 m) dengėsi pilkos žemės sluoksnis permaišytas su smulkiomis griuvenėlėmis, ties ŠR sienute, jo storis 0,15-0,2 m, su nuolydžiu į Š pusę. Ties PV sienute pilkos žemės sluoksnio paviršiuje buvęs užpiltas šviesaus smėlio sluoksniu ir pilka žemės su molio ir smėlio priemaišomis dengėsi 0,5 m gylyje (H_{abs} 57,20 m). Pilkos žemės sluoksnis, kurį galima būtų laikyti pirminiu paviršiumi, ties ŠR sienute fiksuotas 0,5-0,6 m gylyje, ties PV sienute tamsesnis pilkžemis prasideda 0,55-0,6 m gylyje. Natūralus priemolio sluoksnis šurfe pasiektas 0,7 m gylyje (H_{abs} 57,00 m), ties Š kampu -0,9 m gylyje (H_{abs} 56,80 m). Šurfe 1,0 m gylyje dengėsi rausvo molio sluoksnis. Šurfo gylis 1,2 m (H_{abs} 56,50 m). Šurfe radinių ir kultūrinio sluoksnio nerasta. Įdomu, kad šalia apie 3 m į R pusę kastame šurfe Nr.47, įžemis pasiektas 1,9 m gylyje (H_{abs} 55,80 m). Iš

vėliau žvalgymų metu fiksuotos trasos pjūvio galima daryti prielaidą, kad buvusio griovio gylis buvęs apie 1,5 m.

Teritorijoje tirtose prieš šventorių nustatyta, kad priešais šventoriaus vartus, po asfalto sluoksniu, išlikęs grindinys 12 m pločio (ŠV-PR) ir 5,8 m ilgio (ŠR-PV). Iš kraštų 1,5 m pločio kloti takai iš tašytų akmenų (15x30x15 cm, 18 x28 x15 cm dydžio), o viduryje iš lauko akmenų apie 20x30x15 cm dydžio. Lauko akmenimis grįsta teritorija priešais šventorių tęsiasi link Rotušės g. (nustatyta archeologinių žvalgymų metu tarp ENŠ 164 ir NŠ180) (*nuotr. Nr.69*). Prieškario nuotraukose matosi, kad nuo bažnyčios iki Kęstučio g. gatvė grįsta lauko riedulių grindiniu. Tarybiniais metais jis apardytas tik inžinerinių tinklų vietose.

2011 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai teritorijoje nuo Rotušės g.2 iki Ligoninės ir Rotušės g. sankryžos leido surinkti daug duomenų apie buvusio pirminio paviršiaus bei žemio paviršiaus aukštį. Archeologinių žvalgymų metu Rotušės g. fiksuotas griovio pjūvis. Jo plotis trasos sienelėje fiksuotas apie 13 m, gylis ties griovio viduriu nepasiektas, pagal projektinius gylius. Vidutinis kraštuose fiksuotas gylis 1,5-1,8 m. Galutinės išvadas dėl griovio bus galima daryti apibendrinus vykdytus archeologinius tyrimus šioje teritorijoje bei gretimybėse.

VILNIAUS GATVĖ

(situacijos planas Nr. 7-8, brėž. Nr.52-53, nuotr. Nr. 51)

Vilniaus gatvė viena seniausių Biržų gatvė išlikusi iki šių dienų. 1610 m. inventoriuje aprašyta Vilniaus gatvė turėjo 25 posesijas, o antroji gatvė link Apaščios – 21 posesiją. Miesto centre stovėjo rotušė, o pats miestas apjuostas gynybine siena su dvejais vartais: Vilniaus kelyje, o kiti vartai prie Žemaitijos kelio (preliminariai vieni vartai buvo lokalizuojami Vilniaus g. gaisrinės teritorijoje, kiti aikštelėje prieš katalikų bažnyčią). Iki XVII a. vidurio Biržai plėtėsi tik į rytus už Apaščios upės. Ten buvo pamatuoti 59 sklypai ūkiniams pastatams statyti bei daržams.

Biržai sunaikinti XVII a. vidurio kare, buvo atstatomi pagal Teofilio Krell – Spinovskio 1661m. parengtą plano projektą. Iš seno miesto palikta tik centrinė Vilniaus gatvė, užfiksuota XVII a. vid. plane. Ji buvo ilgiausia gatvė turėjusi 42 kiemus. Per 1666 m. gaisrą nesudegė tik Vilniaus gatvė. Buvo atstatoma gynybinė siena ir vartai. Miestas išliko tarp dviejų upių, į pietus ir vakarus buvo Biržų dvaro žemės.

1704 m. vykstant Šiaurės karui, Biržai ir tvirtovė buvo sudeginti ir sugriauti. Gynybinė siena nebeteko strateginės reikšmės, jos nebeliko. XVIII a. pabaigoje Vilniaus gatvės galinis skersgatvis buvo pavadintas “Przywilenski” – Prievilniaus gatve. Ją galima lokalizuoti

dabartinės J. Janonio gatvės ribose. XIX a. prie pilies susiformavo nauja – Dirvono (Dirvėnų) gatvė,ėjusi lygiagrečiai Vilniaus gatvei. Pavaizduota 1894 m. sudarytoje aikštės ir gretimų gatvių schemeje bei 1910 m. miesto gatvių tinklo schemeje (iš A. Miškinis. Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai, p.39). Po 1919 m. perplanavimo, Biržų centrinė magistralę perkėlus į Dirvono gatvę, ji buvo sujungta su Vilniaus keliu ir pavadinta Vytauto gatve. J Vilniaus gatvė liko nuošalyje. 1894 m. buvo išgrįsta Turgaus aikštė (gatvė), Vilniaus g. ir du skersgatviai (ten pat, p.38).

1932 m. duomenimis Vilniaus gatvė buvo 1900 m ilgio, išgrįsta buvo 1020 m, šaligatviai buvo cementiniai. Po II-ojo pasaulinio karo, dar buvo išlikusios akmenimis grįstos gatvės, vėliau, jau paklojus inžinerinius, centrinės miesto gatvės buvo išasfaltuotos.

2011 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo vykdomi atkarpoje nuo S. Dagilio g. iki Aukštosios g. Apie 300 m ilgio atkarpoje. Savitakinė nuotekų trasa su šulinėliais suprojektuota gatvės PR pusėje.

Vilniaus g. atkarpoje nuo sankryžos su S. Dagilio g. iki Karaimų g. (tarp NŠ 199 ir NŠ 202) buvo kasami šurfai Nr. 58-63. Šurfų PR sienelės nuo Karaimų g. 5 pastato, nutolusios 5,5 m atstumu, nuo šaligatvio krašto 0,6 m atstumu. Ištirtas 14,1 m² plotas.

Atidengtoje 82 m ilgio ir 1,2 m pločio atkarpoje 0,4-0,6 m gylyje dengėsi gatvės grindinys, klotas XX a. pr. (nuotr. Nr.94,100). Jis nuardytas inžinerinių tinklų vietose, kurios buvo klojamos sovietiniais metais. XIX a. pabaigos (tikriausiai 1894 m) grindinys rastas 0,7-0,8 m gylyje (nuotr. Nr.87,89,96). Po XIX a. sluoksniu, 1,3 m gylyje nuo dabartinio gatvės paviršiaus, šurfe Nr.59 rasti sudegusios konstrukcijos iš rąstų fragmentai (nuotr. Nr.90-91). Pagal šalia rastus koklių fragmentus bei keramikos šukes, juos galima datuoti XVII a. I puse. Šurfe Nr.62, 1,2 m gylyje, prie R sienelės rasta sienutė pinta iš šakų apie 0,3 m aukščio (nuotr. Nr.101). Įžemis pasiektas 1,5 m gylyje. Šioje tirtyje 52 m atkarpoje XVII a. II pusės – XIX a. sluoksnis susidaręs jau ant susiformavusio kelio. Jame rasta gyvulių kaulų, pavienių stiklinių butelių, batų padų, keramikos šukių.

ŠURFAS NR.58

(situacijos planas Nr. 8, brėž. Nr.71-72, nuotr. Nr. 67-68, rad. Nr. 221-237)

Šurfas Nr.58 buvo pamatuotas atidengtos savaiminės nuotekų trasos 44,3-46,3 metre į PV, skaičiuojant nuo šulinio NR199, naujam šuliniui (NŠ201). Šurfo Š kampo koordinatės X6230228.17/Y547171.26. Paviršiaus aukštis Habs 56,30 m. Šurfas pamatuotas 2 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi numeracija. Šurfas kampais orientuotas

į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (*nuotr. Nr.87-88*). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠV sienutė (*brėž.Nr.71*) ir ŠR sienutė (*brėž. Nr.72*).

Paviršiuje asfalto ir skaldos su žvyru sluoksnis. 0,6-0,65 m gylyje (H_{abs} 55,70 m) dengėsi apardyto grindinio fragmentai, kuri galima datuoti XX a. I puse. Jis paklotas ant pilkos žemės sluoksnio su XX a. pr. suverstomis šiukšlėmis. 0,95 m gylyje (H_{abs} 55,35 m) dengėsi buvusi XIX a. kelio danga su išlikusiu XIX a. pab. klotu grindinio fragmentais. 1,0 m gylyje (H_{abs} 55,30 m) ties PV sienele ir 1,1 m gylyje (H_{abs} 55,20 m) ties ŠR sienele dengėsi tamsiai pilkos žemės sluoksnis apie 0,25 m storio, kuriame rastos molinių indų šukės (*rad. Nr.221-225*), plokščiųjų koklių fragmentai (*rad. Nr.226-228*), geležinio bato pasagėlė (*rad. Nr. 229*), sunykusios geležinės vinys (*rad.Nr. 230*). Sluoksnis išsidėstęs horizontaliai, susidaręs ant tamsios žemės sluoksnio, su smulkiais akmenukais bei griuvenėlėmis. Šis sluoksnis yra senoji kelio danga, kurios paviršius pasiektas 1,25 m gylyje (H_{abs} 55,05 m). Senoji kelio danga, kuris galėtų būti priskiriamas XVII a. susidariusi ant pilkžemio sluoksnio, kuris dengiasi 1,35 m gylyje (H_{abs} 54,95 m). Nejudintas priemolio sluoksnis pasiektas 1,4 m gylyje (H_{abs} 54,90 m). Šurfas kastas iki 1,5 m gylio. Šurfo PR sienutėje po XX a. pradžios grindiniu, 0,8 m gylyje atsidengia paklotos lentos fragmentas, kuris matėsi sienelės pjūvyje (*nuotr.Nr.88*).

ŠURFAS NR.59

(situacijos planas Nr. 7, brėž. Nr5.9-75, nuotr. Nr. 89-93, rad. Nr. 238-274)

Šurfas Nr.59 buvo pamatuotas atidengtos savaiminės nuotekų trasos naujam šuliniui (NŠ199). Šurfo Š kampo koordinatės X6230269.08/Y547190.66 (H_{abs} 56,77 m), šurfo R kampo koordinatės X6230268.50/Y547191.80, šurfo P kampo koordinatės X6230265.77/Y547190.31 (H_{abs} 56,77 m), šurfo V kampo koordinatės X6230266.24/Y547189.26 (H_{abs} 56,76 m).

Šurfas pamatuotas 3 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-3) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 3,0 m² plotas (*nuotr. Nr.89-93*). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (*brėž.Nr.73*) ir PR sienutė (*brėž. Nr.74*), medienos fragmentai šurfe (*brėž.Nr.75*).

Po asfalto ir žvyro sluoksniu 0,4 m gylyje (H_{abs} 56,32 m) dengėsi dar vienas asfalto sluoksnis, kuriuo buvo uždengtas XX a. pradžioje klotas grindinys. Asfalto neišlikę ties šurfo ŠR sienele, todėl jis pjūvyje nefiksuotas. Po apardytu grindiniu dengėsi XIX a. pabaigos – XX a. pradžios supiltas griuvenų tarp pilkos žemės sluoksnis. Tamsios žemės su griuvenomis sluoksnis dengėsi 0,8 m gylyje (H_{abs} 55,97 m). Po juo susidaręs griuvenų, smulkių akmenukų sluoksnis apie 0,25 m storio, kurio apačia pasiekta 1,1 m gylyje (H_{abs} 55,67 m). Šiuo sluoksniu buvo užpilta buvęs grindinys, kelio danga kuri galėjo būti naudojama XIX a. Grindinio fragmentai išlikę ŠR sienelėje

tarp tamsios su degėsiais žemės sluoksniu. PR sienutėje šio sluoksnio storis iki 0,13 m storio. Sienutėje fiksuota 2 m atkarpa. Po juo dengėsi kalkių, degėsių ir pelenų sluoksnis. Jo jau nebėra kv. 1A, kuriame prasideda pilkžemio sluoksnis, kurį galime laikyti pirminiu paviršiumi. Jis pasiektas 1,15 - 1,20 m gylyje (H_{abs} 55,43 m). Kv. 2-3A po degėsių sluoksniu, 1,2 m gylyje (H_{abs} 55,40 m) dengėsi medinės konstrukcijos iš rąstų apardyti, apdegę fragmentai. Jų kraštas pasiektas šurfo PV puseje, todėl padarius sienutėje išpjova. Konstrukcijos dydis 1,2 x 1,4 m. Šiaurinis jos kampas išverstas. Sunerto iš rąstų kampas atsidengia kv. 2A viduryje. Todėl panašu, kad jis priklauso tai pačiai konstrukcijai. Šio kampo rąstų dydis 70 x 15 x 6 cm. Prie kitų šurfų sienelių išlikusi konstrukcija, pusiau kvadrato formos dugne išlikusios lentos 50 x 25 x 6 cm. Prie PR sienutės kv. 2A-3A viduryje išlikęs kalkių su smėliu sluoksnis 50 x 80 cm dydžio ir iki 5 cm storio. Jame rasti puodyninių koklių fragmentai (*rad.Nr.249-252*), molinių indų šukės (*rad.Nr.253-255*), olandiškos pypkutės fragmentas (*rad.Nr.260*), plokščiojo koklio kampas, žaliai glazūruotas, puoštas augaliniu motyvu (*rad.Nr.268*), stiklinių indų šukių (*rad.Nr.272-273*). Šiuos radinius galima datuoti XVII a. I puse. Pagal analogiškas medienos konstrukcijas kituose Lietuvos senamiesčiuose, šią galima priskirti buvusiai medinei ūkinei duobei, kurios išlikusi tik viena rąstų eilė.

ŠURFAS NR.60

(situacijos planas Nr.7, brėž. Nr.76-77,, nuotr. Nr. 94-96 , rad. Nr. 275-281,301-312)

Šurfas Nr.60 buvo pamatuotas nuo šulinio (NŠ199) atidengtos savaiminės nuotekų trasos 55 metre. (H_{abs} 56,20 m).

Šurfas pamatuotas 2 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (*nuotr. Nr.94-96*). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (*brėž.Nr.76*) ir PV sienutė (*brėž. Nr.77*).

0,5 m gylyje (H_{abs} 55,70 m) dengėsi grindinio paviršius, klotas ant žvyro sluoksnio, po juo 0,6 m gylyje (H_{abs} 55,60 m) dengėsi tamsaus žemės sluoksnis su radiniais iki 0,25 m storio. 0,8 m gylyje dengėsi dar vienas apardytas grindinys ant kurio buvo užpiltas tamsaus žemės sluoksnis su griuvenomis, kuris tęsėsi iki 1,2 m gylio (H_{abs} 55,00 m). Ties ŠR sienele prasidėjo pilkžemio sluoksnis, o 1,4 m gylyje (H_{abs} 55,80 m) prasidėjo priesmėlio sluoksnis, kuriame rasta keramikos šukių. Šurfas buvo kasamas iki 1,4 m gylio (H_{abs} 54,75 m).

ŠURFAS NR.61

(situacijos planas Nr.7, brėž. Nr.78, nuotr. Nr. 97-99, rad. Nr. 282-300)

Šurfas Nr.61 buvo pamatuotas nuo šulinio (NŠ199) atidengtos savaiminės nuotekų trasos 83 metre ties Karaimų g. Šurfo Š kampo koordinatės X6230194.41/Y547154.94 (H_{abs} 56,20 m)

Šurfas pamatuotas 2 m ŠV-PR kryptimi skaičių (1-2) numeracija ir 1,0 m ŠR-PV kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (nuotr. Nr.97-99). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (brėž.Nr.78) ir PR sienutė (brėž. Nr.79).

0,4 m gylyje (H_{abs} 55,70 m) atsidengia XX a. pradžios grindinio paviršius, po juo dengiasi tamsios su griuvenomis ir pavieniais radiniais sluoksnis. 0,6 – 0,7 m gylyje rasta daugiau geležinių dirbinių: kaltinių vinių (rad.Nr.286), geležinis bato apkaustas (rad.Nr.287), geležinio peilio fragmentas (rad.Nr.288) ir pasagos fragmentas (rad.Nr.291). Tamsaus žemės sluoksnio apačioje, 0,8 m gylyje (H_{abs} 55,39 m) dengėsi senojo kelio dangos paviršius iš smulkių griuvenų. Jame rasta molinės keptuvė fragmentas (rad.Nr.292), plokščiojo koklio fragmentas, puoštas lelijos ornamentu (rad.Nr.294), geležiniai lango rėmeliai (rad.Nr.299), geležinės, kaltinės vynys (rad.Nr.300).

Senajo kelio danga susiformavusi ant priemolio sluoksnio, kuris dengėsi 0,9 m gylyje (H_{abs} 55,35 m). Tarp kelio dangos rasti radiniai datuojami XVII a. II puse. Šurfas buvo kasamas iki 1,1 m gylis (H_{abs} 55,10 m). Abiejuose sienelėse sluoksniai panašūs, tik PR sienelėje grindinys paklotas su nuolydžiu į P pusę ant 0,6 m gylyje (H_{abs} 55,70 m).

ŠURFAS NR.62

(situacijos planas Nr.7, brėž. Nr.80-81, nuotr. Nr. 100-101, rad. Nr. 313-322)

Šurfas Nr.62 buvo pamatuotas nuo šulinio (NŠ199) atidengtos savaiminės nuotekų trasos 77 metre. Šurfo Š kampo koordinatės X6230204.00/Y547128.62 (H_{abs} 56,25 m).

Šurfas pamatuotas 2 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (nuotr. Nr.100-101). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠV sienutė (brėž.Nr.80) ir ŠR sienutė (brėž. Nr.81).

0,6 m gylyje (Habs 55,65 m) po asfalto skaldos ir žvyro sluoksniu atsidengia lauko akmenimis grįsto grindinio apardytas paviršius. Akmenys sukloti į smėlio sluoksnį, grindinį galima priskirti XX a. pradžiai. 0,7 m gylyje prasidėjo tamsios žemės su griuvenomis sluoksnis. Jame rasta molinių lėkščių pakraštėlių šukės (rad.Nr.313-314), geležinės, kaltinės vinys (rad.Nr.319), lango vyrus (rad.Nr.320) bei stiklinio butelio šukės (rad.Nr.322). Prasidėjo tamsiai pilkos žemės su griuvenomis sluoksnis. 1 m gylyje (Habs 55,25 m) šurfo PV sienelėje dengėsi iki 0,18 m storio tamsios žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenėlėmis bei akmenimis panašiais į grindinio akmenis. Sluoksnį galima priskirti buvusiai kelio dangai susidariusiai ant pilkžemio sluoksnio buvusio pirminio žemės paviršiaus. Jis prasidėjo 1,15 m gylyje (Habs 55,10 m). Nejudintas priemolio sluoksnis prie PV sienutės pasiektas 1,4 m gylyje (Habs 54,85 m). Šurfo apačia 1,5 m gylyje (Habs 54,75 m).

Šurfo ŠR sienutėje 0,75 m gylyje (Habs 55,50 m) dengėsi pilkos žemės sluoksnis, jame sienutės Š kampe fiksuotas medinis stulpas apie 60 cm aukščio ir iki 10 cm skersmens. Į P pusę šurfo viduryje, kitas stulpas atsidengia už 60 cm, apie 40 cm aukščio ir 8 cm skersmens. Trečias stulpas dengėsi už 60 cm į P, jo aukštis 50 cm, skersmuo 10 cm. Juos atidengiant paaiškėjo, kad apie 15 cm žemiau nuo antro ir trečio stulpo dengėsi išpintos iš vytelių tvorelės liekanos. Vytelių skersmuo 1-1,5 cm, tvorelė išpinta iki 10 eilių. Aukštis apie 25 cm, įgilinta į pilkžemio sluoksnį. R sienelė įgilinta iki 20 cm gylio. Apačia vytelių ant priemolio sluoksnio, kuris prasidėjo 1,45 m gylyje (Habs 54,80 m). Šurfo gylis 1,5 m.

ŠURFAS NR.63

(situacijos planas Nr. 7, brėž. Nr.82-83, nuotr. Nr. 102-103)

Šurfas Nr.63 buvo pamatuotas nuo šulinio (NŠ199) atidengtos savaiminės nuotekų trasos 24,5 metre. Šurfo R kampo koordinatės X6230257.60/Y547185.69 (Habs 56,63 m).

Šurfas pamatuotas 2,5 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (nuotr. Nr.102-103). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo PR sienutė (brėž.Nr.82) ir PV sienutė (brėž. Nr.83).

0,3 m gylyje (Habs 56,33 m) dengėsi XX a. pradžios grindinio paviršius užpiltas žvyro skaldos sluoksniais ir asfaltu. Grindinys buvęs klotas nelygiai ant griuvenų sluoksnio. 0,70 m gylyje (Habs 55,93 m) po griuvenomis dengėsi dar vienas akmenų grindinys, kuri galima datuoti XIX a. Jis paklotas iš smulkesnių lauko riedulių (dydis 10 x 15 x 20 cm). Po šiuo grindiniu dengėsi

tamsios žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenomis ir degėšiais. Jo apačioje 0,95 m gylyje (Habs 55,68 m) dengėsi kietas senosios dangos sluoksnis, susidaręs ant priemolio sluoksnio. Jis prasidėjo 1,05 m gylyje (Habs 55,58 m). Šurfo PV sienutėje (brėž.Nr.83), po kietu dangos sluoksniu, prie P kampo dengėsi plytų mūras 0,5 x 0,7 m dydžio. Ties V kampu, 1 m gylyje (Habs 55,63 m) išlikęs neperkastas pilkžemio sluoksnis iki 0,1 m storio. 1,1 m gylyje (Habs 55,43 m) dengėsi priemolio sluoksnis. Šurfo gylis ties P kampu 1,65 m. Rastas plytų mūras yra mūrytas iš akmenų ir plytų, rištas moliu. Plytų paviršiuje pastebėta ir kalkių. Plytų mūras į PV pusę nebesitęsė, bet tęsėsi į ŠR pusę. Šurfe radinių nerasta.

Vilniaus g. atkarpoje nuo Karaimų g. iki Aukštosios g kasti šurfai Nr.64-68 (nuotr.Nr.104-114). Tarp NŠ 202 ir 183 atstumas apie 250 m. Žvalgomieji archeologiniai šurfai buvo kasami NŠ197, NŠ195, NŠ191, NŠ189 vietose (ilgis apie 200 m). Tirtas 21 m² plotas.

XX a. pr. grindinys rastas tik šurfe Nr.64 (NŠ197 vietoje) (nuotr.Nr.104), 0,55 m gylyje. Toliau į pietus po asfaltu dengėsi kelio danga iš sumestų plytų ir pavienių akmenų (nuotr.Nr.61). Buvusi XX a. pr. kelio danga nuardyta ir užpiltas apie 0,4 m storio smėlio su žvyru sluoksnis (šurfai Nr.66-68). Šurfe Nr.67 rasta ūkinė duobė įgilinta apie 1,5 m. Jos kraštas tęsiasi į R pusę, po šaligatviu, o jos V pusėje atsidengė įkaltas apie 0,8 m aukščio ir 0,25 m skersmens rastas (nuotr.Nr.109-110). Įžemis pasiektas 2,5 m gylyje nuo esamo kelio paviršiaus. Duobėje rasta daug buitinės keramikos, koklių duženų, datuojamų XVII a. II pusė – XVIII a.

ŠURFAS NR.64

(situacijos planas Nr. , brėž. Nr.00, nuotr. Nr. 104-105 , rad. Nr. 323-346)

Šurfas Nr.64 buvo pamatuotas nuo šulinio (NŠ197), nuo šurfo Nr.60 23,70 metre (H_{abs} 56,30 m).

Šurfas pamatuotas 1,5 x 1,5 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (nuotr. Nr.104-105). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo PV sienutė (brėž.Nr.84) ir PR sienutė (brėž. Nr.85).

Po asfalto skaldos ir žvyro sluoksniu, 0,35 m gylyje (H_{abs} 56,00 m) dengėsi pilkos supiltinės žemės sluoksnis, datuojamas XX a. pradžia. Po juo dengėsi apie 0,1 m storio degėsių sluoksnis. XX a. pradžios grindinys ardytas ir klotas į smėlio sluoksnį, dengėsi 0,5 m gylyje (H_{abs} 55,80 m). Jis paklotas tamsios sluoksnyje, kuriame gausiai rasta kaulų bei kitų įvairių archeologinių radinių datuojamų XVIII – XIX a. Buvęs kelio dangos sluoksnis dengėsi 1 m gylyje (H_{abs} 55,30 m),

jo storis iki 0,15 m. Tai molingas su griuvenomis, degėsiais sluoksnis. Jis susidaręs ant nejudinto priemolio sluoksnio, kuris dengėsi 1,15 m gylyje (H_{abs} 55,15 m). Šurfo gylis 1,3 m (H_{abs} 55,00 m). Fiksuotoje PV sienutėje (brėž.Nr.85) fiksuoti analogiški sluoksniai. Daugiausiai radinių rasta supiltiniame 0,25 m storio sluoksnyje, susidariusiame ant senosios kelio dangos.

ŠURFAS NR.65

(situacijos planas Nr.8 , brėž. Nr.86-88, nuotr. Nr. 106-107 , rad. Nr. 347-358)

Šurfas Nr.65 buvo pamatuotas nuo šulinio (NŠ195), nuo šurfo Nr.64 atstumas 46 metrai (H_{abs} 56,40 m).

Šurfas pamatuotas 1,5 x 1,5 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,0 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,0 m² plotas (nuotr. Nr.106-107). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (brėž.Nr.87) ir PR sienutė (brėž. Nr.88).

Iki 0,45 m gylio (H_{abs} 56,00) dengėsi asfalto skaldos, žvyro griuvenų sluoksnis, kuris buvo tik prie šurfo PV sienutės. Po griuvenomis dengėsi grindinio paviršius, kuris ties Š kampu buvo nuardytas ir supiltinis sluoksnis ties šiuo kampu siekia 0,7 m storio. Apardyti grindinio akmenys rasti ir ties PR sienute. Prie jos tvarkingesnis grindinys, kurį galima datuoti XIX a. pabaiga, dengėsi 0,65 m gylyje (H_{abs} 55,75 m). Jis paklotas ant tamsios su moliu, degėsiais ir griuvenomis sluoksnio, kurio storis siekia 0,29 bei 0,4 m storio (prie PR sienutės). Nejudintas priemolio sluoksnis šurfe pasiektas 0,95 – 1 m gylyje (H_{abs} 55,40 m).

ŠURFAS NR.66

(situacijos planas Nr. 8, brėž. Nr.89-90, nuotr. Nr. 108)

Šurfas Nr.66 buvo pamatuotas šulinio (NŠ191) vietoje, nuo šurfo Nr.65 55 metre (H_{abs} 56,70 m).

Šurfas pamatuotas 1,5 x 1,5 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,5 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,25 m² plotas (nuotr. Nr.108). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (brėž.Nr.89) ir PR sienutė (brėž. Nr.90).

0,4 m gylyje (Habs 56,30 m) dengėsi XX a. pr. apardyto grindinio paviršius. Po juo sienelėse išryškėjo duobių kontūrai, kuriose dengėsi tamsios molingos, su degėsiais žemės sluoksnis, tačiau šurfe radinių nerasta. Nejudintas priemolio sluoksnis ties Š kampu dengėsi 0,65 m gylyje (Habs 56,05 m), o ties rytine 0,75 m gylyje (Habs 55,80 m). PV sienutėje įžemis dengėsi taip pat 0,60-0,65 m gylyje, tačiau prie V kampo įgilinimas iki 0,95 m (Habs 55,75).

ŠURFAS NR.67

(situacijos planas Nr.8, brėž. Nr.92-93, nuotr. Nr. 109-110, rad. Nr. 359-398)

Šurfas Nr.67 buvo pamatuotas ties Vilniaus g. 19 sklypu, šulinio (NŠ189) vietoje, nuo šurfo Nr.66 -45 metre. Šurfo paviršiaus aukštis (H_{abs} 57,30 m).

Šurfas pamatuotas 1,5 x 1,5 m ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,5 m ŠV-PR kryptimi. Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Tirtas 2,25 m² plotas (nuotr. Nr.109-110). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo ŠR sienutė (brėž.Nr.92) ir PR sienutė (brėž. Nr.93).

Visame šurfe iki 0,6 m gylio sluoksniai supiltiniai, asfaltas: žvyras ir smėlis. 0,6 m gylyje prasideda iki 0,3 m storio. Tamsios žemės, su griuvenomis ir degėsiais sluoksniais. Jis vientisas ir eina per šurfo paviršių. 0,8 m gylyje ties ŠR sienute dengėsi fiksuota duobė, kurios paviršius 0,8 m gylyje, apačia fiksuota 1,75 m gylyje. Ūkinė duobė įgilinta apie 1,5 m. Jos kraštas tęsiasi į R pusę, po šaligatviu, o jos V pusėje atsidengė įkaltas apie 0,8 m aukščio ir 0,25 m skersmens rąstas (nuotr.Nr.109-110). Įžemis pasiektas 2,5 m gylyje nuo esamo kelio paviršiaus. Duobėje rasta daug buitinės keramikos, koklių duženų, datuojamų XVII a. II puse – XVIII a. PR sieneleje virš įžemio susidaręs tamsaus pilžemio sluoksnis iki 0,2 m storio. Nejudintas priemolis pasiektas 1,2 m gylyje (Habs 56,10 m).

ŠURFAS NR.68

(situacijos planas Nr. 8, brėž. Nr.94-96, nuotr. Nr. 111-114, rad. Nr. 399-438)

Šurfas Nr.68 buvo pamatuotas turėjo būti pamatuotas šulinio (NŠ186) vietoje vidurį sankryžos su Aukštąja gatve. Kad netrukdyti eismo, juolab, kad sankryžoje pakloti inžineriniai

tinklai, tai šurfas nuvo pamatuotas nuo NŠ186 į ŠR pusę apie 5 m. Paviršius nužemėja į ŠR pusę apie iki 0,15 m.

Asfaltas šioje vietoje buvo išpjautas apie 13 m atkarpoje, tai šurfas buvo pamatuotas 4 m ilgio buvo ŠR-PV kryptimi (skaičių 1-2) numeracija ir 1,2 m ŠV-PR kryptimi (nuotr. 111-112). Vėliau prailgintas iki 11 m. Tirtas 13,2 m² plotas (nuotr. Nr.111-114). Šurfas kampais orientuotas į pasaulio šalis. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu fiksuota šurfo kv. 8AB, ŠR sienutė (brėž.Nr.94), pamatų paviršius, kv.1-4AB (brėž. Nr.95) bei atidengtos 11 m ilgio atkarpos PR sienelė (brėž. Nr.96).

Šurfas Nr. 68 kastas 11 m ilgio ir 1,2 m pločio. Šurfo PR pusėje, 0,6-0,7 m gylyje atsidengė akmenų eilė, sukrauta per vieną akmenų eilę. Panašu, kad akmenys sudėti kelio pakraštyje, žymėjo kelio ir sklypo ribą. Virš jų, 0,5-0,6 m gylyje vakarinėje sienelėje dengėsi horizontaliai sukloti rąstai iki 0,15 m skersmens, o ant jų supiltos įvairios griuvenos, molinga žemė, susidaręs lipnus, dumblinas sluoksnis (nuotr. 113-114). Ant jo rasta bato puspadžių, kulnų, kas leidžia daryti prielaidą, kad tai buvusi XIX a. kelio danga. Įžemis atidengtame plote pasiektas 1,15 m gylyje (Habs 56,00 m). Po akmenimis radinių nerasta, kitose šurfo vietose šiame gylyje rastos pavienės keramikos šukės, kurias būtų galima datuoti XVIII a.

Fiksuotos PR sienelės kv.1-4A po XX a. pr.grindiniu fiksuotas supiltinis sluoksnis supiltinis XX a. sluoksnis, susidaręs ant didelių rastų pamatų paviršiaus. Jų dydis 0,6 x 0,8 x 0,2 m. Akmenys sudėti ant senosios kelio dangos, kur PV sienelėje dengėsi horizontaliai ant žemės suėti akmenys. Akmenys, matyt, turėjo atlaikyti rąstų galus, kad rąstai tvirčiau laikytųsi. 0,9 m gylyje po kelio danga dengėsi tamsus pilkžemio sluoksnis. Kv.6-8A sluoksniai išsiskyrė- grindinio paviršius dengėsi nuo Kv.6A iki 11 A. Jie sudėti ant tamsaus sluoksnio.Ties kv. 6A dengėsi vertikalčiai įkastas rąstas, įkastas i žemę. Tai galėjo būti stovėjusio telefono medinis stulpas. Pilkžemis pasiektas 1,10 m gylyje. Giliau prasideda priemolis.

Tirtame plote buvo įsigilinta iki 0,85 m -0,9 m gylio. Po XIX a. pabaigos grindiniu kelios rastos carinės Rusijos kapeikos (1841 m.,1938 m., 1862 m. (Vilniaus g. monetų ir lt. Individualių radinių sąrašas, Nr.1-3, o 0,7-0,8 m gylyje Jono Kazimiero šilingas (Nr.4), 3 grašiai (Nr.6).

KARAIMŲ GATVĖ

(ŠURFAI NR.52,53,54,55,56,57, situacijos planas Nr. 7)

Žvalgomieji ir archeologiniai tyrimai

Karaimų g. minima jau 1672 m. ir XVII a. II pusėje pateko į aptverto gynybine siena miesto teritoriją. XX a. pr. fotografijose ir miesto planuose matosi, kad ji kirto Vilniaus gatvę ir tęsėsi iki Vytauto g. Gatvės grindinys klotas XX a. 3 deš. 1932 m. Biržų gatvių sąrašė nurodyta, kad Karaimų g. buvo 250 m ilgio, išgrįsta 100 m, šaligatviai cementiniai.

2011 m. darbų metu nuėmus asfalto dangą nuo 80 m ilgio ir 2-3 m pločio ploto suprojektuotoje nuotekų trasoje gatvės pietiniu pakraščiu., dengėsi XX a. pr. lauko riedulių grindinys (nuotr.Nr.72-73). Jis nuardytas tik dvejose vietose, perkasant tarybiniais metais gatvę prie Sporto mokyklos Karaimų g.5.

2011 m. 73,60 m ilgio ir 2,5-3,0 m pločio atkarpoje buvo iškasti 4 šurfai (1,5 x 2 m dydžio) ir 2 šurfai (1 x 2 m dydžio). Ištirtas 16 m² plotas.

Šurfas Nr. 52 (brėž. Nr. 65, nuotr. 74-75, rad. Nr. 78-107) pamatuotas Karaimų g. PR pusėje nuo ENŠ 244 į PV pusę, 9 metre. Paviršiaus aukštis Habs 54,59. Fiksuota šurfo PR sienelė (brėž. 65). 0,45 m gylyje rasti medienos fragmentai su degėsiais, kalkėmis. Įžemis pasiektas 0,65 m gylyje (Habs 54,04 m).

Šurfas Nr. 53 (brėž. Nr. 66, nuotr. 76-77, rad. Nr. 108-132) pamatuotas nuo ENŠ 244 į PV pusę, 32,5 metre. Fiksuota šurfo ŠV sienelė (brėž. 66). Iki 0,45 m gylio po grindiniu rasta daug stiklinių butelių duženų. 0,3 m gylyje (Habs 55,25 m)atsidengė XIX a. kelio danga iš smulkių plytų duženų. Po juo prasidėjo beveik vientisas tamsios žemės sluoksnis. Įžemis pasiektas 0,8 m gylyje (Habs 54,75 m).

Šurfas Nr. 54 (brėž. Nr. 67, nuotr. 78-79, rad. Nr. 133-168) pamatuotas nuo ENŠ244 į PV pusę, 53 metre. Paviršiaus aukštis (Habs 55,60 m). Fiksuota šurfo PR sienelė (brėž. Nr.67). Iki 0,45-0,5 m gylio (Habs 55,10 m) po grindiniu rasta daug stiklinių butelių duženų. 0,35 m gylyje rastas Nyderlandų dukatas 1783 m. Apie 0,5 m storio sluoksnyje rasta daug indų šukių, stiklinių dirbinių. Šis sluoksnis susidaręs ant 0,5-0,55 m gylyje atsidengusios kelio dangos. Ties rytiniu sienelės kampu ši danga nutrūksta. Ji susidariusi ant tamsios žemės sluoksniu su pasitaikančiais degėsiais. Įžemis pasiektas 0,8 m gylyje (Habs 54,80 m).

Šūrfas Nr. 55 (brėž. Nr. 68, nuotr. 80-82, rad. Nr. 169-180) pamatuotas nuo ENŠ244 į PV pusę, 74 metre. Paviršiaus aukštis (Habs 55,788 m). Fiksuota šurfo PR sienelė (brėž. Nr. 68). XVIII –XIX a. sluoksnio storis apie 0,3 m. Jame radinių negausu, tačiau pilkžemyje rasta degėsių. Įžemis pasiektas 0,65 m gylyje (Habs 55,25 m).

Šūrfas Nr. 56 19,5 metre (brėž. Nr. 69, nuotr. 84, rad. Nr. 181-195) pamatuotas nuo ENŠ244 į PV pusę, 74 metre. Paviršiaus aukštis (Habs 54,80 m). Fiksuota šurfo ŠR sienelė (brėž. Nr. 69). tarp supilto tamsaus žemės sluoksnio įsikvepia senoji keliuko dabga 0,3 m gylyje (Habs 54,00 m). 0,5 m gylyje (Habs 54,30 m) dengėsi tamsus sluoksnis, susidaręs ant priemolio sluoksnio, buvusio pirminio paviršiaus. Įžemis pasiektas 0,6 -0,65 m gylyje (Habs 54,20 m).

Šūrfas Nr. 57 19,5 metre (brėž. Nr. 70, nuotr. 85-86, rad. Nr. 196-220) pamatuotas nuo ENŠ244 į PV pusę, 74,3 metre. Paviršiaus aukštis (Habs 55,50 m). Fiksuota šurfo PV sienelė (brėž. Nr. 70). Po grindiniu ir senosios dangos apie 0,3 m gylyje susidaręs pilkos žemės sluoksnis su valgytų gyvūnų kaulais, stiklinių butelių šukėmis. 0,7 m gylyje (Habs 0,75 m gylyje (Habs 54,75 m). Įžemis pasiektas 0,6-0,65 m gylyje (Habs 54,20 m).

Po grindiniu iki 0,3 m gylio dengėsi XIX a.-XX a. pr. sluoksnis, susidaręs ant senosios gatvės paviršiaus. Jame rasta carinės Rusijos moneta, keramikos bei stiklinių butelių šukių. XVII a. II pusės –XVIII a. sluoksnio storis apie 0,3 m. Iki 0,45-0,5 m gylio (Habs 55,10 m) po grindiniu rasta daug stiklinių butelių dužėnų. 0,35 m gylyje rastas Nyderlandų dukatas 1783 m. Ant buvusio pirminio paviršiaus 0,65-0,7 m gylyje dengėsi apie 0,2 m storio kultūrinis sluoksnis, susidaręs iki gatvės susiformavimo.

Karaimų gatvėje numatytoje atviru būdu kasti trasoje, buvo vykdomi archeologiniai tyrimai (leidimas Nr. 241, išduotas 2012-09-22). Kad minimaliai išardyti XX a. pr. buvusią kelio dangą, grįstą iš lauko akmenų grindinį, tyrimai vykdyti iki 2 m pločio ir apie 80 m ilgio suprojektuotos trasos atkarpoje. Iširtas apie 120 m² plotas. Tyrimų metu plotas buvo suskirstytas metrais 1-80 PR –ŠV kryptimi (skaičių numeracija) bei 1,2 -1,4 m pločio ŠR-PR kryptimi.

Paviršiaus aukštis labai skiriasi, nes link užės gatvė nužemėja. Tirtame šurfe Nr. 55, prie Vilniaus gatvės Habs 55,88 m, tai šurfe Nr. 52 –Habs 54,69 m, skirtumas beveik 1,19 m.

Tyrimų metu informatyviausi buvo 1-15 metrai (brėž. Nr. 97,98) . Po grindiniu ir po juo susidariusiu sluoksniu, kuriame gausu XVIII a. pab.-XIX a. datuojamų radinių bei kaulinės medžiagos, 0,45 m gylyje kv. 6-8 AB dengėsi medinių lentų paviršius. Lentos suklotos ŠR-PV

kryptimi, skersai keliui. Pradžioje antrodė, kad tai mediniai šaligatviai. Tačiau visame tirtame plote daugiau medienos nerasta, o ir tokius šaligatvius pradėta įrengti iki I-ojo pasaulinio karo. Medinių lentų ilgis 0,6-0,8 m, plotis iki 0,18 m, storis -0,06 m. šalia medienos kv. 8B rasta sukrautų lauko akmenų eilutė, o visame kv.1-8 AB (lentų buvo rasta ir šurfe Nr.52) 0,6-0,7 m gylyje išlikę kalkių dėmės, akmenų krūsnys: kv.1A, 3A, 8B. Nuėmus lentas, dengėsi rudol molio su degėsiukais sluoksnis. Akmenų krūvelės išsidėsčiusios tvarkingai, jos orientuotos R-V kryptimi. dengėsi 0,6 lžemis pasiektas 0,7-0,9 m. gylyje.

Kitas svarbus šio objekto radinys, ties kv.12-14 AB 0,6 m gylyje išryškėjusi molingos žemės dėmė iki 0,5 m išlindusi į plotą. Prepatuoajnt dėmę, dengėsi apie 2 ilgio ir apie 1,6 m pločio jau tamsesnė dėmė. Ją išpreparavus nustatyta, kad ji užpilta 0,3 m storio tamsios žemės su griuvenomis sluoksniu. 1 m gylyje (Habs 53,70 m) dengėsi degėsių sluoksnelis iki 0,05 storio. Ant jo buvo užpiltas iki 0,35 m storio molio sluoksnis su degėsiiais. Nuėmus degėsių sluoksnį (matyt, sudegusios grindys), dengėsi pilkos drėgnos žemės sluoksnelis apie 0,12 m storio. Kurį nuėmus, dengėsi jau ryškesni duobės kontūrai, kurios vidus išklotas pjuvenomis (nuotr. Nr. 126- 127.).

Po dabartine gatve rastus, medinių rąstų fragmentus buvusios XVII a. sodybvietės fragmentai: pastato grindų liekanos (nuotr.Nr.124-125) 5-8 metre, skaičiuojant nuo trasos pradžios, t.y. nuo R pusės, o 12 metre rasta ūkinės paskirties duobė (nuotr.Nr.126-127), kurios dugne išliko durpingas sluoksnis (gal buvusi ledainė). Tirtame plote rasta daug gyvulių kaulų, kurie perduoti osteologiniams tyrimams dr. L.Daugnorai. Ankstyviausias kultūrinis sluoksnis, remiantis keramika bei rasta šilingais, datuojamas XVII a.

ARCHEOLOGINIAI ŽVALGYMAI

2011 m. Malūno, Latvygalos, Atgimimo, Kluono, Kilučių, J.Bilūno, J.Basanavičiaus g. ištyrus teritoriją šurfais ir neradus archeologinių struktūrų, tarp šurfų trasos buvo kasamos mechanizuotai ir vykdomi archeologiniai žvalgymai.

Archeologiniai žvalgymai buvo vykdomi ir Vilniaus gatvėje. Nuo sankryžos ties Aukštąja gatve, nuo NŠ 187, trasa buvo kasama jau beveik Vilniaus gatvės viduriu, nes nuo Aukštosios gatvės paklotas vandentiekis arčiau rytinio Vilniaus gatvės šaligatvio. Apie 50 m atkarpoje iki šulinio NŠ 183 sluoksniai judinti, nes paklota daug jau nebeveikiančių tinklų. Dar 2005 m. prieš pradėdant „IKI“ prekybos centro statybą, buvo susprogdinti buvę vandentiekio bokštai. Šioje atkarpoje buvo vykdomi archeologiniai žvalgymai. Tinklai buvo renovuojami Vytauto bei dalyje Rotušės gatvės, kur senose vietose šuliniai buvo keičiami į naujus, ir dirbama perkastuose kelis kartus plotuose. Tarp šulinių vamzdžiai buvo keičiami prastūmimo būdu.

IŠVADOS

2011 m. Biržuose buvo įgyvendinamas projektas „Vandentiekio ir nuotekų tinklų plėtra ir renovacija Biržų mieste“, žemės darbai susiję su naujų trasų klojimu buvo vykdomi Biržų senajo miesto vietos (3219) ir Biržų miesto istorinėje dalyje (kodas 17073) (Malūno g., Kluono g., Ramioji g., Atgimimo g., Latvygalos g., J.Biliūno g., J. Basanavičiaus g., Kilučių g., Vilniaus g., Karaimų g., Rotušės, Ligoninės). Tinklai buvo renovuojami Vytauto bei dalyje Rotušės gatvės, kur senose vietose šuliniai buvo keičiami į naujus. Darbus vykdė UAB „Gerbusta“. Žvalgomuosius archeologinius tyrimus vykdė archeologė Roma Songailaitė (leidimas Nr.53, išduotas 2011 05 04, pagal patvirtintą žvalgomųjų archeologinių tyrimų programą 2011 04 04 Nr.53).

Ištirtas bendras 350 m² plotas. Bendras trasų ilgis apie 4400 m.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu nustatyta:

1. Malūno gatvėje (apie 1100 m) iškasti šurfai Nr.1-8, Nr.15-16, Nr.23-24, 38, 43-46. Viso Malūno gatvėje ištirtas 47 m² plotas. Šurfuose kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta. Šurfe Nr. 8, 0,3 m gylyje rastas iki 1,2 m pločio grindinys, buvęs pasivaikščiojimo takas. Grindinys datuojamas XX a. pr. Tai teritorija prie Širvėnos ežero, todėl daug supiltinių sluoksnių link pakrantės. Šurfuose Nr.15-16 supiltinės žemės sluoksnis 0,4- 0,6 m storio. Šurfuose Nr.23-24 vakarinėje pusėje po asfalto dangą ir plonu skaldos sluoksniu atsidengė tvarkingai suklotas grindinys iš lauko akmenų. Šurfe grindinio plotis 0,8 m. Nuo gatvės rytinio kelkraščio jis nutolęs 1,7 m atstumu. Šurfo rytinėje pusėje įžemis, smėlis, pasiektas 1,0 m gylyje. Šurfe Nr. 43, 0,35 m gylyje atsidengė buvęs XX a. pr. gatvės grindinys. Įžemis pasiektas 1,5 m gylyje nuo dabartinio gatvės paviršiaus. Rastas XIX – XX a. sluoksnis, kuris buvo pilamas ant žemoje ir apsemiamoje vietoje, suformuotoje gatvėje. Šurfuose Nr. 44-46 buvusi XX a. pr. kelio dangą, grindinys, rastas 0,3 m gylyje. Jis nuardytas šurfų rytinėse pusėse, nes ten dar sovietiniais metais paklotos ryšių linijos. Šurfuose kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta

2. Latvygalos gatvėje tirtuose šurfuose Nr. 9-14 kultūrinio sluoksnio nerasta, žemė buvusi ariama. Įžemis pasiektas 0,9-1,6 m gylyje. Gatvės zonoje kastuose šurfuose Nr 32-34, kultūrinio sluoksnio nerasta, šurfuose Nr. 35 ir 36, 0,15-0,25 m gylyje rastas grindinys, klotas apie XX a.4 deš. Ištirtas plotas apie 30 m² plotas.

3. Kluono g. buvo iškastas šurfas Nr.37, tirtas 3,4 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio nerasta.

4. Atgimimo g. kastas šūrfas Nr.17. Tirtas 1,5 m² plotas. Nustatyta, kad vieta buvusi pelkėta, supiltinis sluoksnis siekia iki 0,8 m storio. Kultūrinio sluoksnio nerasta.

5. Ramiojoje gatvėje kasti šūrfai Nr. 18-22, 29. Tirtas 10,5 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio nerasta. Įžemis pasiektas 0,8-0,9 m gylyje. Iki 0,5 m gylio sluoksniai supiltiniai, įrengiant kelią.

6. Biliūno g. atkarpoje nuo šulinio NŠ99 iki NŠ95 (iki J.Basanavičiaus g.) kasti šūrfai Nr.30 ir 31 . Tirtas 4 m² plotas. Šūrfuose kultūrinio sluoksnio nerasta.

7. Kilučių g. iškasti šūrfai Nr.25-28. Ištirtas 16 m² plotas. 0,2-0,8 m gylyje rastas XX a. pradžios grindinys, paklotas į supiltinius smėlio sluoksnius. Šūrfuose Nr.25-26 grindinys grįstas iš vidutinio dydžio, neskaldytų lauko akmenų (0,30 x 0,25 x 0,20 m). Šūrfuose Nr.27-28, grindinys klotas iš smulkių 0,15 x 0,2 x 0,10 m dydžio lauko akmenų. Kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

8. Teritorijoje prie Biržų sporto mokyklos (Rotušės g.2) buvo kasami šūrfai Nr.39-42 Tirtas 34,5 m² plotas. Pagal sluoksnių išsidėstymą, galima manyti, kad rasti supilti žemių pylimai, priskiriami 1625 m. švedų įtvirtinimams. Tarp supilto pylimo žemių rastas keturspyglis, olandiškų pypkių kotelių dalių. Įžemis pasiektas 2,5-3,5 m gylyje.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Kilučių, Malūno, Latvygalos gatvėse rastas grindinys, klotas apie 1927-1936 m. Šių gatvių grindiniai (buvusi kelio danga) paskelbti Biržų miesto istorinės dalies saugomomis vertybėmis.

9. Rotušės ir Ligoninės gatvių sankryžoje (priešais Biržų katalikų bažnyčios šventoriaus vartus) šulinių bei prastūmimo prieduobių vietose buvo kasami šūrfai Nr.47-50 (nuotr. Nr. 9-17). Ištirtas apie 9 m² plotas. Nustatyta, kad priešais šventoriaus vartus, po asfalto sluoksniu, išlikęs grindinys 12 m pločio ir 5,8 m ilgio. Iš kraštų 1,5 m pločio kloti takai iš tašytų akmenų (15x30x15 cm, 18 x28 x15 cm dydžio), o viduryje iš lauko akmenų apie 20x30x15 cm dydžio. Lauko akmenimis grįsta teritorija priešais šventorių tęsiasi link Rotušės g. (nustatyta archeologinių žvalgymų metu tarp ENŠ 164 ir NŠ180). Prieškario nuotraukose matosi, kad nuo bažnyčios iki Kęstučio g. gatvė grįsta lauko riedulių grindiniu. Tarybiniais metais jis apardytas tik inžinerinių tinklų vietose. Šūrfu Nr.47 įžemis pasiektas 1,9-2,0 m gylyje, šūrfu Nr.49-1,5 m gylyje. Preliminariai galima teigti, kad ties šventoriaus vartais kastuose šūrfuose buvęs griovys. Jis užpiltas žemėmis, kuriose rasta XVII a. – XVIII a. koklių bei puodų šukių, daug gyvulių kaulų. Šūrfuose Nr.48 ir Nr.50 įžemis pasiektas 1 m gylyje. Rastas XIX –XX a.pr. kultūrinis sluoksnis.

10. J.Basanavičiaus g. buvo kasamas šūrfas Nr. 51 (NŠ 138 vietoje). Tirtas 2,25 m² plotas J.Basanavičiaus g. pietinėje pusėje suprojektuotoje nuotekų trasoje (125 m ilgio) po asfalto ir

skaldos sluoksniu atsidengė XX a. pr. grindinys, jis apardytas inžinerinių trasų vietose. Gatvės plotis su grindiniu buvęs apie 8 m, skaičiuojant nuo pietinio gatvės krašto. Kastame šurfe Nr.51 grindinys pasiektas 0,6 m gylyje. Ant jo užpiltas storas žvyro ir skaldos sluoksnis, kai 2005 m. statant tiltą per Apaščią, arčiau upės buvo sukelta J.Basanavičiaus g. Po grindiniu sluoksniai supiltiniai, nuo XVII a. formuojantis keliui. Įžemis pasiektas 1,5 m gylyje.

11. Karaimų g. atidengtas XX a. 3 deš lauko riedulių grindinys. Buvo kasami šurfai Nr.52-57. Ištirtas 16 m² plotas. Po grindiniu iki 0,3 m gylio dengėsi XIX a.-XX a. pr. sluoksnis, susidaręs ant senosios gatvės paviršiaus. Jame rasta carinės Rusijos monetų, keramikos bei stiklinių butelių šukių. XVII a. II pusės –XVIII a. sluoksnio storis apie 0,3 m. Jame rastas 1786 m. Nyderlandų dukatas ir to laikotarpio keramikos šukių. Ant buvusio pirminio paviršiaus 0,65-0,7 m gylyje dengėsi apie 0,2 m storio kultūrinis sluoksnis, susidaręs iki gatvės susiformavimo, t.y. iki XVII a. vidurio. Jame rasta keramikos šukių, geležinių dirbinių. Įžemis pasiektas 0,90-1,0 m gylyje nuo esamo kelio paviršiaus. Archeologinių tyrimų metu ištirtas 120 m² plotas. Tyrimų metu po dabartine gatve rasti buvusios XVII a. sodybvietės fragmentai: pastato grindų liekanos 5-8 metre, skaičiuojant nuo trasos pradžios, t.y. nuo R pusės, o 12 metre rasta ūkinės paskirties duobė, kurios dugne išliko durpių su pjuvenomis sluoksnis (gal buvusi ledaunė). Ankstyviausias kultūrinis sluoksnis, remiantis keramika bei rastais šilingais, datuojamas XVII a. Tirtame plote rasta daug gyvulių kaulų, kurie perduoti osteologiniams tyrimams dr. L.Daugnorai. Pagal preliminarias tyrimų išvadas vyravo galvijai, nors rasta briedžio, ar net stumbro kaulų.

12. Vilniaus g. nuo S.Dagilio iki Žemosios g. buvo kasami šurfai Nr. 58-63. Ištirtas 14 m² plotas. 0,4-0,6 m gylyje dengėsi gatvės grindinys, klotas XX a. pr. XIX a. grindinys rastas 0,7-0,8 m gylyje. Po XIX a. sluoksniu, 1,3 m gylyje nuo dabartinio gatvės paviršiaus, šurfe Nr.59 rasti sudegusios medinės konstrukcijos iš rąstų fragmentai (ūkinė duobė?). Pagal šalia rastus koklių fragmentus bei keramikos šukes, juos galima datuoti XVII a. I puse. Šurfe Nr.62, 1,2 m gylyje, prie R sienelės rasta sienutė pinta iš šakų apie 0,3 m aukščio. Įžemis pasiektas 1,5 m gylyje. Šioje tirtoje atkarpoje XVII a. II pusės –XIX a. sluoksnis susidaręs jau ant susiformavusio kelio. Jame rasta gyvulių kaulų, pavienių stiklinių butelių, batų padų, keramikos šukių.

Vilniaus g. atkarpoje nuo Karaimų g. iki Aukštosios g. kasti šurfai Nr.64-68. Tirtas 21 m² plotas. XX a. pr. grindinys rastas tik šurfe Nr.64 0,55 m gylyje. Toliau į pietus po asfaltu dengėsi kelio danga iš sumestų plytų ir pavienių akmenų. Buvusi XX a. pr. kelio danga nuardyta ir užpiltas apie 0,4 m storio smėlio su žvyru sluoksnis (šurfai Nr.66-68). Šurfe Nr.67 rasta ūkinė duobė įgilinta apie 1,5 m. Jos kraštas tęsiasi į R pusę, po šaligatviu, o jos V pusėje atsidengė įkaltas apie 0,8 m aukščio ir 0,25 m skersmens rąstas. Įžemis pasiektas 2,5 m gylyje nuo esamo kelio paviršiaus. Duobėje rasta daug buitinės keramikos, koklių duženų, datuojamų XVII a. II puse – XVIII a.

Šurfas Nr. 68 kastas 10 m ilgio ir 1,2 m pločio. Šurfo rytinėje pusėje, 0,7 m gylyje atsidengė akmenų eilė, per 1 akmenį. Panašu, kad akmenys sudėti kelio pakraštyje, žymėjo kelio ir sklypo ribą. Virš jų, 0,5-0,6 m gylyje vakarinėje sienelėje dengėsi horizontaliai sukloti rąstai iki 0,15 m skersmens, o ant jų supiltos įvairios griuvenos, molinga žemė, susidaręs lipnus, dumblinas sluoksnis. Ant jo rasta bato puspadžių, kulnų, kas leidžia daryti prielaidą, kad tai buvusi XIX a. kelio danga. Įžemis šurfe pasiektas 1,4 m gylyje.

Archeologinių žvalgymų metu Kluono, Latvygalos, Malūno, J.Basanavičiaus, Rotušės, Kilučių, Vilniaus (atkarpoje prie „IKI“) bei Vytauto gatvėse vykdytose žemės darbų vietose kultūrinio sluoksnio nerasta.

2011 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai patikslino ir papildė archeologinę medžiagą.

Paveldosauginiai reikalavimai: Vykiant žemės judinimo darbus Biržuose, būtina vykdyti žvalgomuosius archeologinius tyrimus.

